

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Universitätsbibliothek Paderborn

Vera Concilii Tridentini Historia

Contra falsam Petri Suaui Polani narrationem

Pallavicino, Sforza

Antverpiae, 1670

Apparatus, Ad veram Concilij Tridentini Historiam, & falsae à Petro Suaui
conscriptae confutationem.

urn:nbn:de:hbz:466:1-11642

A P P A R A T V S,

Ad veram Concilij Tridentini Historiam,
& falsæ à Petro Suauis conscriptæ
confutationem.

A R G V M E N T V M.

Operis materia proponitur. Aperitur notitia libri Londini editi, præfixo nomine Petri Suauis Polani, de eadem materia. Discutiuntur illius Scriptoris conditio; fontes unde sibi deduxit rerum cognitiones; & præsumptiones vniuersales, quas Historia sua substernit, tam generatim ad Oecumenica Ecclesiæ Concilia, quàm præcipuè ad Concilium Tridentinum spectantes.

C A P V T P R I M V M.

Proemium ad Lectorem, in quo argumentum Operis exponitur; & quàm digni videantur Historiâ Religionis euentus, ac potissimum Concilij Tridentini.

HISTORIA, quam aggredior, haud cò tendit, vt per iucundum præriorum horrorem phantasiâ legentium oblectet, communem cuiilibet animantium facultatem; sed quò præstantioribus formis vtilissimæ veritatis mentem perficiat, quæ solùm inest homini, ac sola homo est. Historia, cui pro fine præfigitur non legentis oblectatio, sed eruditio, tunc sanè præcellit argumento, cum res gesta, quas subiicit, præstabiliores sunt ad notitiam, non cum speciosiores ad picturam.

a

In

In rebus humanis fastigium obtinet Religio, cuius beneficio eum Cœlitibus mortales assuecimus, ipsamque Cœlum adimus. Proinde narrationes, quibus Religio materiam præbet, eo certè altius supra ceteras euehuntur ex argumento, quo cœlum supra terram attollitur. Quin, ut in ipsis terrenis effectibus maiorem exercet efficaciam cœlum quàm terra; perinde in ipsa profanarum rerum gubernatione, quocumque profano molimine potentius euadit. Terror ille, quem vnus homo, binis instructus brachiis, multis brachiorum millibus incutit, larua est, quæ statim euanescit: validam catenam, quâ vincitur hic Briareus, reuerentia Diuinitatis constat. Vt ex Proceribus quispiam Curiaë apparitori nequaquam cederet, nisi Principis auctoritatem in eo reputaret; ita nec populus vni pareret homini, nisi Diuinam in homine illo auctoritatem agnosceret. Religionis dissidia, officinas penè dixim ad bella maxime implacabilia: constantissimè cum hoste pugnaret, quicumque Numen sibi fœderatum opinatur. Idcirco conflictus illi, atque adeo tragicæ rerum conuersiones, quæ admiratione luctuosâ postremi temporis historias locupletarunt, aliud reuera non sunt, nisi malorum colluuiæ, expressa (ut de pyxide nescio qua vetus fabula prodidit) ex atramentariis Lutheri atque Caluini. Celsiores porro mentes non solum magis iuuat, sed oblectat causarum cognitio, quàm effectorum inspectio; tametsi oculorum aciem iucundius vellicent frondes ac flores arborum, quàm radices.

Ex alia etiam ratione ad peculiarem Politicæ finem accedit propius Historia narratione decretorum Religionis, quàm rerum in bello gestarum. Bellum, ut Aristoteles animaduertit, pacis gratiâ institutum est: hinc ipse eas Respublicas merito reprehendit, quibus curæ fuit decernere quæ prodesseut ut in bello vincerent, non quæ facerent ut in pace quiescerent; tamquam prouidas vtilium ad finem, & ipsius finis negligentes. Itaque fructuosius agitur, ad lectorem in Politicis institutum, si rationes explicentur, quibus præscriptæ sint leges, ad vitam in
pace

pace perpetuò ducendam idoneæ; quàm si volubiles referantur euentus incertæ bellorum varietatis. Atqui inter leges eæ perfectò maioris sunt ponderis, quas sancit Religio: ipsa namque non solùm omnino moderatur eam Reipublicæ partem, quæ doctrinâ, virtute, dignitate potior est, Ordinem videlicet Ecclesiasticum; sed etiam multa præscribit præcipuis reliquorum Ordinum actionibus.

4. Iam verò si quis Religionis processus meretur ob eiusmodi commoda, vt posteriorum memoriæ commendetur, ea sine dubio est habenda Oecumenica Synodus superiore sæculo Tridenti celebrata. Nullum è reliquis Conciliis eâ diuturnius tempore, amplius Fidei dogmatibus ibi sancitis, morum legumque mutatione efficacius, obstaculis interpositis magis arduum, sedulitate in rebus discutiendis accuratius, & quod ferre solet operis magnitudo, nullum magis ab amicis collaudatum, ab inimicis vituperatum. Huius Concilij in animo est referre causas, principia, progressus, tractationes, euenta. Argumentum, vt ostendi, per se maximè conducibile; sed huiusmodi, vt quemadmodum accidit plerumque negligi bonum, quòd necessaria malo medicina non putatur; ita nemo Catholicorum pertractandum susceperit, dum ad confutanda mendacia, vera narrandi necessitas non accessit. Occasio igitur, quæ ad hanc Historiam conscribendam animum compulerit, capite proximo proponetur.

C A P V T II.

Historia Concilij Tridentini edita nomine Petri Suavis Polani, & quam mereatur fidem.

1. **T**Riginta amplius anni sunt, cum prodiit Londini liber, in lucem editus à Marco Antonio de Dominis, Archiepiscopo Spalatenfi, Catholicæ Religionis transfuga, quem ipse Britannicæ Regi Iacobo dicauit, scriptum (vt in proposita

posita dedicatione habetur) ab homine inter Catholicos degente. Huic libro titulus erat, *Historia Concilij Tridentini*, adiecto auctoris nomine *di Pietro Soave Polano*, quod sub Italico anagrammate verum nomen ac patriam scriptoris inuoluit. Liber hic tantum planè fidei merebatur apud Famæ tribunal, quantum in Iudicum confessu integerrimo testimonium hostis, acerbissimum odium profitentis.

Quisquis historiam scribit, solam testis personam agit: narrat, haud probat. Imò neque ut oculatus testis loquitur, sed ex coniecturis; cum ipse non quod suimet sensûs euidentia subiectum fuerit exponat, sed quod è multorum narrationibus incertis, ambiguis, sibiq̃ue nonnumquam repugnantibus, industria iudicij sui tandem collegerit. Hinc fit, vt ad eleuandam historici fidem opus non sit, peruersam in eo deprehendere libidinem falsa pro veris affirmandi: satis est, animum malè affectum agnoscere, qui vt simile vero amplectitur, quod veri speciem non præfert.

Quæ cum ita sint; hostilis animus huius scriptoris in Catholicos non modò in fronte Operis sese prodit (quippe Archiepiscopo apostatæ ab eo donati, ab hoc autem Regi hæretico dicati, instar, vt ipse iactat, noui Moysis ab aquis subtraçti, qui aduersus Vaticanum eas esset relaturus victorias, quas alter aduersus Ægyptum reportauit;) sed patientius in Operis progressu sese aperit. Ibi auctor ferè ne periodum quidem claudit, quin hanc suam maledicendi propensionem lectoribus detegat, dum semper acta factionis hæreticæ defendit, Catholicæ damnat; alterius rationes in singulis roborando, alterius fundamenta deridendo, æquâ semper exultatione prægestiens in primæ luero, quàm in secundæ iactura.

Præterea scriptor Historiæ, perinde ac testis, quò sibi fidem conciliet, probitatem præferat necesse est. Hic autem auctor apertâ nequitâ sese improbum patefacit, non solum Fidei, sed etiam Naturæ lumini. Inuitus equidem in hoc argumentum ingredior. Cuperem etiam è re mea, vt *literatus ac probus homo* nomina

nomina essent indiuidua. Quælibet exceptio huiusce regule non modo displicet mihi, sed etiam nocet. Tamen vt charitatis est publicæ, scelesti cuius capiti non parcere, quò plurium bonorum vitæ consulatur; ita charitas erga Rempublicam compellit, ne vnus impij famæ parcat, quò multorum piorum existimatio redimatur. Eâ sanè cum Suaui moderatione agam, vt quidquid hac de re dicam, attentius inspicienti clypeus non gladius videatur. Ita iure comparatum est, vt ad tuendam clientis innocentiam contra falsos testes, adducantur in iudicium, & probentur ea quæ ipsorum inquinant famam, & quæ alioqui famosum libellum capite plectendum conficerent. Quare, cum apud vniuersitatis humanæ iudicium non priuati clientis, sed Ecclesiæ Catholicæ defensionem susceperim; præuicator enormis haberer, nisi opponerem testi eam exceptionem, quæ ipsius iaculis aciem vel obtunderet, vel adimeret.

Aio itaque, Suauem improbum se prodere cuiuscumque non solum Fidei, sed Naturæ lumine prædito. Nequam est quicumque eam Religionem colit quam falsam existimat, legitimâ diuinitatis veneratione alicui humano commodo posthabitâ, per scelestissimam proditionem quam possit homo moliri; quippe contra summum summeque legitimum Principem. At scriptor, de quo sermo est, non modo Catholicam Religionem professus, eiusque coluit ritus; sed è cathedra eam explicauit, inculcauit è suggestu, & vitam in Ordinis Religiosi disciplina ducens, non suscepit solum, sed exercuit & administravit Ecclesiæ Sacramenta: atque in ipsius Vita, ab eiusdem alumno illi intimo & coniunctissimo scripta, dicitur eius lingua, in Romana Fide tuenda, tota penitus æstuasse. Vel igitur eam ipse profitebatur ex animo, vel se profiteri simulabat. Si reipsâ existimabat vt veram; quænam scædior impietas, quàm librum conscribere ad opprimendam eiusmodi veritatis Fidem? Non loquor de perpetua vituperatione, quâ ipsius omnes Præsides ac Decreta ad infamiam trahit; sed de impudentia intolerabili, quâ sæpissimè impugnat, planeque deridet præcipua

cipua dogmata, quibus distinguimur ab hæreticis; ferè semper argumenta Lutheranorum Teutonum anteferens Tridentinorum Patrum sententiis: adeò vt ille Catholicæ Religionis perduellis donum eo gratius non inuenerit, quod offerret Regi Protestanti, qui non minùs stylo quàm scepro hæresi fauebat.

Verùm hac suspiciõne, quòd scripto Fidem Catholicam oppugnauerit, quam animo complectebatur, haud obscure Suauem liberant interceptæ eius litteræ ad Castrium Gallum, hominem Vgonottum, datæ, vel suâ manu exaratae, vel per indicia probationesque efficaces pro suis habitæ agnitæque, & vti Suauis litteræ communicatæ Paulo V. P. M. à Roberto Vbalino, Pontificio Nuntio in Gallia; qui postea in Apostolico Senatu, virtute, litteris ac prudentiâ conspicuus diu eluxit. Seruantur huius rei monumenta, manu eiusdem Pontificis scripta, & à nobis etiam inspecta: satis erit hîc ex his nonnulla delibare.

Ex litteris
13. April.
1611.

Libenter pernoscere, an Regina Condeo faueat: sicut etiam, an spes affulgeat, Reformatos aliquid acquisituros in causa Religionis: huc enim supra cetera specto; cum persuasum mihi sit, hoc futurum adiuumento, vt in Italiam Euangelium introducatur.

Ex litt. 16.
Martij
1610.

Nouus Legatus, isthuc destinatus, cordatus est vir; at Papiſta non quidem per inscientiam, sed ex animo, adeoque magis cauendus. Fratri Paulo mutua cum eo palàm intercedunt officia, nulla interius fides. Studebit ille inire consuetudinem cum Casaubono atque Castrino, quibus erit operæ pretium cum eo versari, sed cautè. Sullij conseruatio mihi placet summoperè, ob adiuumenta quæ inde capere possunt Reformati.

Ex litt. 21.
Decemb.
1610.

Opus erit, vt habeatur ratio Vgonottorum: ipsi verò benè rem agent, nihil petitionibus parcentes; eò præsertim, quòd quæcumque ex ipsorum re fuerint, ex Regis bono atque ex Dei causa erunt.

Nolo hîc ingratè reticere honorem, quo ibi Suauis meum Religiosum Ordinem prosequitur, dum illum pronuntiat aduersantem paci, quâ firmiter frui cum Christianissimo Rege exoptabant hæretici; ita prorsus latinè scribens: *Gaudeo quòd isthic pax Religionis mansura sit: sed Jesuitis presentibus,*

tantum

tantum bonum difficile obtinebitur, à quo illi magis quam à morte abhorrent.

Et quoniam veritas quamdam edit vocem, cui undecumque consonat echo, post primam huius Operis editionem euulgatæ hîc sunt Epistolæ Claudij Serrauij Caluinistæ, Consiliarij Parisiensis, impressæ Aurantij anno 1654. operâ Isaaci Serrauij filij: in quarum vna, iam inde ab anno 1639. data ad Vgonem Grotium, celebrem eiusdem sectæ litteratorem, laudatur Suauis, vero ipsius nomine haud dissimulato. Narrat autem Serrauius, inspectas à se quasdam eius litteras ad Philippum Morneum, insignem plane Vgonotum, cum quo Cardinalis Peronus, ante Purpuram, adeo feliciter disputauit; additque: *Sed quanto zelo reparationis Diuinæ Domus vterque flagrabat, dum admot à manu inuocabant Dominum? Perficiat tandem opus suum* ὁ Πατρις Ἰσὶ ἐλέων. Altera etiam extat Epistola, 29. Iulij data anno 1646. ad Claudium Salmasium eiusdem factionis, in litteris humanioribus illustrem; in qua, vbi de Primatu Romani Pontificis habetur sermo, vt in inuidiam vocetur, hæc de illo pronuntiantur: *Quid si eum nouo, sed vero vocabulo, à magno....* (hîc verò proprio nomine Suauis appellatur) *solerter excogitato, Totatum dicamus? ita enim ille in ἰδ ἰο χεῖρος, quas nuper versare mihi contigit, ad Villerium Hotomannum epistolis, eadem cum illis tabe correptum.*

Nouum mihi argumentum confirmandi, viuente ac luculento teste, ea quæ hucusque dixi de praua religione, peruersoque animo Petri Suauis, in cuius fide nititur historia quam impugno, suppeditat notitia quædam, à * Marchione de Lione, præclaro illo Regis Christianissimi Ludouici XIV. ministro, mihi communicata pro singulari ipsius in Catholicam causam studio. Ea verò est. Cùm à Batauorum Ordinibus fuisset missus ad Suauis patriam Dominus de Sommerdijck ipsorum Orator, incidissetque ipsi opportunitas cursum illius alloquendi, à Suauis eum fuisse his propemodum verbis interpellatum: *Lator summoperè, me eousque vixisse, dum in patria*
mea

* In his Epistola 11. Aprilis an. 1665.

mea cernerem Legatum illius Reipublicæ, quæ mecum hanc veritatem agnoscit, Romanum Pontificem esse Antichristum. Hoc narrauit laudato Marchioni de Lionne Dominus de Zuilichom, qui tunc erat in comitatu commemorati Oratoris, & postea Principi Aurancio à Secretis fuit; idque postea scripto, quod apud me est, suâ manu exarauit.

Accedam ad alteram propositi dilemmatis partem. Si Catholicam Religionem pro vera non agnoscebat; quæ poterit impietatis insaniam euitare vel apud hæreticos, qui nunquam prætermisit eas impertiri absolutiones, quas censebat superstitiosas caremonias; quiq; Fidei sacramento se obstrinxerit, quam habebat pro falsa; atque illi obedientiam deuouerit tanquam Christi Vicario, cui tyrannicam huius nominis usurpationem animo imponebat?

C A P V T I I I.

An Suavis aliquam excusationis speciem suæ nequitia possit prætexere, saltem apud hæreticos.

Mihi fortasse quispiam respondeat, in ea Suauem opinionem fuisse, vt censuerit hominem pie viuere in quacumque secta Christianæ Religionis posse, modò huius fundamenta retineat: quo pacto quilibet æternam vitam consequi potest, siue S. Thomæ, siue Scoti doctrinis adhæreat. Atque hæc sanè fuit opinio, quam disseminare meditabatur memoratus Archiepiscopus Spalatenfis; qui post voluntarium ad Romanam Ecclesiam regressum, simulatamq; abiurationem, quæ præteritorum errorum veniam impetrarat, suâ ipsius confessione conuictus, quòd in ea esset sententia, simulq; moliretur conciliationem quamdam cum hæreticis Britannia, quæ illam credendi libertatem cuiq; concederet, damnatus est, eiusq; cadauer combustum, cum ipse prius ex morbo diem obierit in carcere, editis penitentia validis argumentis.

Hac ergo positâ opinione, contendent existimasse Suauem,

uem, licere cuilibet in hisce materijs ad arbitrium alteram sententiam animo retinere, alteram opere prosequi; vti multorum fert opinio, id ipsum permitti in quæstionibus vtrimque probabilibus. Verùm ab ea sententia solent etiam hæretici abhorre; qui, si hoc verum existimarent, Catholicos planè pro Idololatrijs damnare non possent, nec Pontificem pro Antichristo; cùm & Pontifex, & Populi, illum tamquam Christi Vicarium agnoscentes, haud fidem iis assertionibus abrogent, quas isti solùm necessarias ceu fundamenta Fidei arbitrantur; neque potuissent ob discrepantiam opinionum merè probabilium, & quæ ad salutem necessaria non haberentur, ab imperio legitimorum Principum se subducere, eaque de causa tantam Christiani sanguinis eluuiionem profunderè. Iam verò ad quem spectabit (eos percontor) secernere hæc necessaria dogmata ab opinabilibus ex arbitratu? Non ad Pontificem, nec ad Christianæ Reipublicæ partem illi parentem; quippe quæ veneratur vt necessaria quæcumque in Tridentino Concilio decreta sunt: non ad veterem Ecclesiam; vt quæ pro temporis successione damnauit semper, & anathemate percussit eos, qui vel minimùm à communi Fide & Concilijs Oecumenicis dissentirent. Neque sanè quòd Pelagiani, Donatistæ, & Iconomachi, diuinam Triadem, Incarnationem, aliaque præcipua dogmata faterentur, idcirco tolerati, atque exempti ab Ecclesiæ anathemate, sanctorumque Patrum execrationibus. An tandem spectabit ad concordem consensum eorum omnium, qui quocumque cultu Christum adorant? At si tam communi consensione opus esset, quò articulus aliquis Fidei redderetur ad salutem necessarius, huiusmodi non esset Verbi Diuinitas, ab Arianis negata; non Spiritus Sancti, quem Macedoniani inficiabantur; non ipsa Diuina Trinitas, Sabellianis improbata; non vera vnio inter Diuinam humanamque naturam, à Nestorianis reiecta. Quocirca Suauis, vbi semel refert opinionem Nestorij, haud rectè sic fuisset exorsus, *Postquam impietas Nestorij.* Quis non animaduertat, hæc laruas esse,

b

esse,

esse, vel propemodum Impietatis, humana commoda externo Diuinitatis cultui anteferentis; vel Atheisimi, qui nihil de Superis credit, sed varias conflat species mendaces, quibus vultum obtegit huic *nihil*, nimis odioso naturæ sensui hominumque consensio: Cùm ergo Suavis in tam aperta de Religione discordia, inter vitam suam & calamum, interque calamum & linguam nequeat notam effugere, quod ex iis altera cordi repugnet; id satis est vt improbitatis conuincatur, cuius veluti reos damnant & oracula Scripturæ, & Naturæ principia eos omnes, qui in quamlibet harum partium scelus admittant: atque ex his patet, quânam ratione in singulis materiis, ac præsertim Religionis, veritatem historiarum suarum ipse conciliet.

Orator, cuius tamen munus non est suadere rem solum affirmando, sed probatione confirmando, oportet adhuc, ex concordanti Rhetorum documento, vt vel homo probus sit, vel certè probus appareat: aliter probatio quæuis ab eius ore, suspècta, adeoque infirma procedit. Quantò magis Historicus, cui fidem abundè faciat necesse est celebratum illud Pythagoricæ auctoritatis prodigium, *Ipse dixit*: Hinc ego in hoc homine clariùs quàm in aliis perspexi, quantum peruersæ affectionis vapor acumen sagacitatis obnubat.

Ille quidem inter clara nostræ ætatis ingenia locum obtinuit. Inuestigatione profanæ Politicæ apprimè versatus, defudauit in hoc Opere non æstu quodam celeri, sed tantâ laboris maturitate, vt in hoc vitam ferè totam impenderit; quod ipse testatur. Operi colorando adhibuit exquisita quæque pigmenta, vt ei quod fieri nequit, faciem veritatis appingeret, & quod incredibile omnino esset, probabilitate fucaret; prout hic liber ostendet. Imperare tamen haud potuit effrænato animo, quin prolaberetur in amentiam tam manifestam, tam efficacem ad abrogandam scriptori fidem, quanta fuit se prodere hostem Pontifici, impium Deo. Sed hoc fortassis è Naturæ prouidentia manat; quæ cùm ad veri cognitionem procreauerit hominem, characterem quemdam veritati impressit nullâ arte imitabilem,

tabilem, quò à falsitate fecerneretur : quod certè, vbi necessitas magis urgebat, accuratiùs perfecit, adeoq̃ue patientiùs ; vt apparet in vultibus, in vocum sonis, in scripturis, ceterisq̃ue ad hominum commercia pertinentibus. Atque ita videtur ex vna parte in Auctoribus eximiæ sanctitatis, veluti in Augustino, & Aquinate, hæc sanctitas interlucere per eorum scripta, quamuis planè theoricæ, maximeq̃ue contentiosa; ex altera verò in hæreticis, ac potissimùm in hoc homine, argumenta tam pia pertractantibus, nulla vsquam deprehendi guttula teneræ pietatis in Deum, nullus sensus æterni boni, nullus ardor charitatis; sed solus ardor ille satyricorum, qui non fouet, sed comburit ac denigrat; nulla denique animi propensio ad ea quorum magister extitit Christus, & quæ idcirco Christianam Religionem à contrariis sectis discriminat.

C A P V T I V.

Virum Suavis rerum notitiam hausert ab auctoribus integræ fidei, an suspectæ.

Verùm omittamus reliquas coniecturas, quæ fidem subtrahunt Suavis narrationi : satis sit auctores exquirere, è quorum seu dictis seu scriptis rerum ille notitiam traxit; idq̃ue vel ex ipsius, vel eius studiosorum, intimeq̃ue familiarium testimonio. Laudat ipsemet in prima periodo accuratam diligentiam, quâ Ioannes Sleidanus præcedentes Concilij causas congeffit; atque indicat se velle in pauca redigere, quæ Sleidanus fusè recenset. Sciendum verò hîc est, Sleidanum adeo se profiteri fautorem hæreticorum, Romanæq̃ue Sedis inimicum, vt librum suum Augusto Saxonæ Duci dicauerit, eò laudibus Ducem extollens, quòd in eius ditione Lutheri secta primum asylum nacta sit, suamq̃ue historiam hisce verbis ordiatur: *Leo Pontifex Romanus, pro sua, quam in omnes Christiani nominis Ecclesias habere se putabat, quadam usurpatione Maiorum potestate.* Idem præterea fodinam non dissimulat, à qua

æ ad suum Opus conflandum extraxit, cum ipse testetur, cognitionem rerum ad Germaniam pertinentium se à Jacobo Sturmio, magni nominis inter Calvinistas, desumpsisse. Huiusmodi ergo testi fidem adhibet, qui Suauem adhibet in iis quæ Concilium præcessere, hoc est in huiusce molis fundamentis.

Illud etiam exploratum est, Sleidanum non solum Catholico nomini infensum esse, sed etiam ob mendacia famosum. Cuius vitij eum ex professo conuicerant inter Germanos Surius, inter Gallos Fontanus. Possuinus, præter testimonium contra grauiam illius mendacia productum, ex auctoritate Iulij Flugij Episcopi Neuburgensis demonstrat locum à Sleidano deprauatum, in historia ab eo latinè versa Philippi Cominæ, verbis aliquot prætermisissis Missæ Sacrificio fauentibus.

Anno 1519. Spondanus itidem in Appendice ad Baronium *Loquacissimum mendaciorum* appellat. Enimuerò Sleidanus tam perditè affectat inimicitiam in Romanam Ecclesiam, vel pretio infamiae quòd malignus ac mendax audiat, vt Suauem in hoc longè superet. Proinde videri posset in præsentia à vero discrepare scitum illud, quòd imitatio mali maior euadat exemplari; nisi ea species veneni, quod secus ac regulus solum non videntem lædit, tunc maior esset, quando est minor.

De iis quæ postea in Concilio euenerè, haud explicat particulatim Suauis, vnde traxerit ea quæ protulit, nisi interdum de insigni aliqua re gesta: semel tamen refert Camillum Oliuum, à Secretis Cardinali Gonzagæ, Legatorum in Concilio Principi, multis postea ærumnis affectum à sacris Fidei Quæstitoribus, quò vel ab eo gesta, vel à Cardinali Concilij tempore, vlciscerentur: subditque se cum illo egisse, eaque indignum calamitate sibi visum. Porrò in Vita Suauis habetur, cum iuuenili ætate cum Oliuo Mantuæ contraxisse amicitiam, postquam hic à Fidei Tribunali diu fuisset detentus in carcere ex causa iam dicta; (vnde liber quidem euaserat, sed numquam in gratiam Aulae redierat) atque ab eo primas magisque distinctas notiones de Concilij rebus sumpsisse. Hoc profecto si verum

In Vita Suauis edita
Leidæ
pag. 45.

rum est, apud se quisque reputet, quàm sincerâ veritatis gratiâ de eo cœtu ille verba fecerit, cuius nomen ac fortuna tantum inde vulnus acceperant. Quo sensu commouemur, quando eorum locorum audimus nomina, vel ea reuifimus, in quibus acerbum aliquod infortunium pertulimus? Inimicitia odio auersamur, licet inimicitia non capacia, quippe sensu carentia. Quantò id vehementiùs contingit erga eos homines, eorumque conuentus, qui malorum nobis auctores fuere? Verùm, ne quem ipse immeritò lædam, moneri me sentio ab officio meo, vt fatear me dubitare, Oliuum fuisse non calumniatorem, sed calumniam passum. Etenim, vbi * Suauis affirmat, illum in Pontificis odium incurrisse, ob minimè impletas spes ab eo factas Cardinalis Gonzagæ nomine, qui eundem ad Pontificem allegauerat, ac proinde digressum à Concilio, Gonzagâ demortuo, diurnâ in carcere detentione vexatum à sacris Quæstoribus multiplici prætextu fuisse; euidenter compertum habeo, hanc totam narrationem à vero aberrare. Oliuus numquam fuit Romam missus à Cardinali; sed Fredericus Pendasius, per eam occasionem quam Suauis commemorat: atque in ea Pontifex tam egregiè functum suo munere Cardinalem putauit, vt religioso præcepto illum compulerit, ne, vt optabat, Concilij præfecturam deponeret; eiusque adhuc viuentis, ac tanquam optimè de se meriti fratris filium Purpurâ donauerit; quem etiam non admodum maturæ ætatis, patruo defuncto, Mantuæ Episcopum sublegit. Nec Oliuus post illius mortem abscessit à Concilio, sed apud Legatos scribendis Epistolis præfectus permansit cum menstruo quadraginta scutorum stipendio; quod Pontifex ratum habuit vsque ad Concilij exitum. Huc accedit, quòd idem semper curam gessit sibi fidenter demandatam, distribuendi occultas eleemosynas egentibus Episcopis, absque syngrapha receptæ pecuniæ. Fuit à Legatis assiduè collaudatus, & commendatus per litteras Cardinali Borromæo, sororis Pontificis filio; quibus ille respondens, honorificam de eodem opinionem ostendit.

* Libr. 6.
pag. 102. in
impressione
Londinensi
an. 1619.

tendit. Hoc totum apertissimis certissimisque argumentis in hac historia opportunitis locis constabit.

Duo interim delibemus: Primum ex Epistola, quâ Legatis respondet Cardinalis Borromæus paulò post Mantuani obitum; alterum è consimili Epistola sub Synodi finem. Prima hisce verbis loquitur: *Iniunctum à vobis munus Camillo Oliuo placuit Sanctissimo Domino, sicuti etiam spes per vos facta; cum verè Pontifici sit in animo eius labores remunerari, ubi sese offeret occasio.* In secunda hæc habentur: *Notum esse Pontifici, illius labores in distribuendis pecuniis, & reliquis peragendis, mercedem ac præmium mereri.* Nemo profecto non videat, quantum momenti conferat causæ meæ, pro certo sumere (vt in *Suaui Vita* narratur, & in prolato historiæ suæ loco ab illo significatur) arctam inter ipsum & Oliuum familiaritatem, à quo præcipuam rerum cognitionem acceperit: eò quòd Oliuus ante initam, vt diximus, amicitiam cum *Suaui*, diu fuerat carcere conclusus à sacro Fidei Quæstorum Tribunali, ac deinde dimissus; non tamen gratiâ Pontificum recuperatâ, de quibus optinè se meritum ob diuturnos suos in Concilio labores existimabat. Vnde conficitur, exemplum rescriptum ab autographo, cum religionis tum malevolentia suspecto, omni ex parte indignum fide meritò habendum esse. Iam quod spectat ad Religionem: equidem acta Mantuana non vidi; sed apud Romanum generale Tribunal Fidei reperio, à * duobus testibus Mantuæ Camillum Oliuum nominatum: ab altero tamquam conscium hæreticorum Mantuæ degentium; ab altero tamquam hæreticum: ex quibus liquet, in illum obtentu haud accersito fuisse inquisitum, eiusdemque narrationem in hisce rebus auctoritate caruisse. Tamen, vt iam dixi, credibile mihi est, assertam *Suaui* cum Oliuo necessitudinem, assertentis esse mendacium, quò fidem sibi narranti conciliaret, quippe cum rerum bene conscis coniunctissimo. Non enim fieri posse videtur, vt post eiusmodi familiaritatem inter eos, post domesticas colloquutiones identidem

24. Aprilis
1563.

18. Nouembris
1563.

* Antonius Cerrusus Canonicus Mantuan. Vergerij discipulus, in Constituto Mantuæ factò Septembris an. 1567 & Ioan. Baptistâ Rosa, etiam hæreticus formalis, in suo Constituto ibidem factò April. 1572.

dem habitas de rebus in Concilio gestis, Suavis enarrans euentus Oliui, affines eidem Concilio, effuderit tot errorum congeriem, ita grauium, ita patentium, vt supra demonstratum est. Hoc pacto animosus fabulator, qui studens attentam sibi dicenti curiosorum turbam tenere variorum descriptione locorum, pulchritudinem fori ad S. Marcum Venetiis amplificauit à fonte è medio erumpente, palam fecit eam urbem suis oculis inaspectam.

5. Iam verò qui vellet excusare in Suavis historia ipsius temeritatem, quasi potius versatam tam in credendo quam in comminiscendo malo, posset faciliùs arbitrari non fictum, quod in eiusdem Vita pariter narratur de altera cloaca, vnde fæceni hauserit. Ibi exponitur, Suauem, priusquam ad arcana suæ patriæ admitteretur, quod ipsi aditum interdixit ad ceterorum Principum Ministros, Legatis Galliæ intimum fuisse, ac præcipuè Fererio, qui Concilio intersuerat, & multa eius monumenta ac literas retinebat, quæ tutissimum ac solidissimum fundamentum historie sunt. Par est scire, Fererium vnum fuisse ex tribus Oratoribus missis à puero Rege Carolo IX. Tridentum, dum Regium Galliæ Consilium magna ex parte regebatur ab hominibus nouâ tabe Vgonottorum infectis. Hic sane tale sui specimen ibi dedit, vt præter Commentarios^a Petri

Quod supra dictum est de missione Romæ non Oliui, sed Pendasij, in occasione à Suauis narrata, habetur etiam fusè in litteris Archiepiscopi Iadrensis 7. & 11. Maij 1562. de quo infra.

^a Dum refert postre-
mam contem-
ptationem
habitam à
Fererio in
Concilio.
^b 24. Maij
1562. vbi
suo chiro-
grapho re-
fert varia pu-
blice gesta à
Fererio ac
Fabro, quæ
suspicionem
ipsorum è-
det funda-
bant.

Consalui de Mendoza, Salmanticensis Episcopi, & litteras^b Mutii Callini, Archiepiscopi Iadrensis, scriptas Tridenti ad Aloysium Cardinalem Cornelium; Nicolaus à Ponte, Venetorum in eodem Concilio Legatus, ac postea Veneti Senatûs Dux, in copiosissima enarratione de illo memorabili Conuentu ad Senatûm conscripta, & quæ adhuc per manus omnium circumfertur, affirmat, fuisse de Fererio suspicionem, cum esse Vgonottum, cumque dum Sacro interesset, legere solitum libros Luciani, id est athei scriptoris. Sed insuper, vt in Opere meo videre licebit, sperauit ille ingens se lucrum facturum ex mercatura Religionis, atque ad id occultè transigere studeuit cum Pontifice per Sebastianum Gualterium, Viterbien-

scia

sem Episcopum, qui fuerat in Gallia Nuntius, propositâ intermissione Concilij, atque adeò sancie emendationis, quam Romæ inuisam putabat, vsque in Gallia peculiaris Synodus haberetur Pontificis moderationi subiecta; cui Synodo se adfuturum sperabat Regis nomine: vnaque pollicebatur ingentia Pontifici emolumenta, sicut ingentia vicissim à Pontifice sibi pollicebatur; præ se ferens intimam animi persuasionem de Pontificia auctoritate, in articulis etiam à Sorbona impugnantis: adeò vt Gualterius, & ex parte etiam Pontifex homini aliquando crediderint, numquam tamen Legati. Postea, cum intelligeret, optare quidem Pontificem, ne sibi iniuriâ aduersarentur Gallia Regis Ministri, sed velle vt legitimè ad exemplum virtutis, & Ecclesie correctionem res procederet; cœpit animaduertere suarum pollicitationum pretium minui: ac regresso inde Gualterio, cum quo egerat, cupiditatem conuertit in rabiem. Quapropter captâ opportunitate, quòd Rex sub conditione mandauerat suis Ministris, vt ibi protestarentur; quodque Cardinalis Lotharingus Romam discesserat, ac Lansacus princeps Gallicæ legationis, integer Catholicus, in Galliam redierat, solum ibi relicto Fererij collegâ Guidone Fabro, tunc palàm Vgonotto, prout ipsum nominat memorata Veneti Oratoris narratio; publicam in Concilio declamationem habuit, & postea typis impressit, quâ non solum Satyrici nomen meretur aduersus Patres ac Pontifices, sed audet etiam arrogare Christianissimis Gallia Regibus (vt Legati Romam scribentes obseruarunt) eandem ferè auctoritatem in Ecclesia Gallicana, quam schismatici Anglia Reges sibi arrogauerunt in Anglicana. Ac postea in Synodi Conuentibus numquam visus; quippe se intelligens omnibus inuisum. Sed haud ita multò post Venetias abiit; vnde ad Regem scripsit litteris, quæ itidem impressæ leguntur, quæcumque potuit deterrimè, & politicæ rationis argumenta exquisitissima, quibus suadebat, ne iterum se vel alios Oratores ad Concilium mitteret, quod Cardinalis Lotharingus vrgebat; neque admitteret

mitteret Decreta Concilij, quasi à Regiæ potestatis rationibus aliena. Et nummos in his officinis cufos, tamquam fincerum aurum Suavis venditat.

C A P V T V.

Cur huiusmodi historia sit aliquam nacta fidem apud multitudinem.

Nihilominus, odium quod profitetur Suavis, aperta eius improbitas, & cisternarum prauitas vnde suas aquas hausit, haud satis fuere, ne hic auctor apud multos fidem aliquam consequeretur: quod mirum sanè accideret iis, qui alteram hominum ingenij conditionem non perpendere, quæ non minùs admirabilis videtur, & ab eodem manat principio; atque ideò ad ipsum inuestigandum mentem adiuuat. Efficacissima ratio est laudis à pluribus obtinendæ, stylo maledico de pluribus scribere. Ex eo id oritur, quòd libenter quisque audit, speciem vniuersam præstantiâ carere, ne sibi indiuiduo illius inopia probro sit. Gratius etiam aures mulcet vituperatio in eos verbo iacta, quos opere magis attollimus; in eos, inquam, quibus vel circa nos iurisdictionem deferimus, vel obsequium vti dignioribus supra nos; rati, quod illis ex vna parte detrahimus, id nobis accedere, ad compensandum excessum obseruantix, quam ex altera eisdem exhibemus. Atque id causæ erat, vt notat Lucianus, quòd vulgus summoperè delectaretur, quando in fabulis Aristophanis & Eupolidis adductum per deridiculum in scenam Socratem spectabat, captabatque comica in eum iacta conuitia. Quâ nimirum arte Lucianus ipse popularem sibi plausum excitauit, vertens in ludibrium in suis Dialogis tria cunctis maxime venerabilia, Sapientiam in Philosophis, Potentiam in Principibus, Sanctitatem in Diis. Itaque scriptor satyricus supra ceteros adulatur, quia pluribus adulatur: & quemadmodum facillè quisque verum putat, quod vt verum sit optat; sic

c tam

tam assentator, quàm satyricus, etiam in rebus supra fidem, fidem nanciscitur.

Huic populari gratiæ, quam secum affert suâ naturâ detrectatio, vires addidit, saltem apud hæreticos, auctoris conditio, cum in Operis exordio vulgatum sit, eum natum educatumque sub Romani Pontificis obedientia; eundemque consultò Latinus eius interpres pronuntiat *Hominem Ecclesiæ Romanæ Sacris addictum*: non dignoscente vulgo, inter testes maximè indignos fide, proditorem iure haberi. Nec minora sibi emolumenta Suavis industriâ quæsiuit. Primò quidem cum se pro virili ostentauerit de Principum negotiis peritissimum, in historiis versatum, in doctrinarum scientia firmum, præditum antiquitatis eruditione. Proniùs quippe credimus iis, quos pluris facimus, existimantes eò veraciorem hominem esse, quò habilior est ad vera cognoscenda.

Præter hæc, geminâ vsus est arte, adhibitâ ab ingeniosissimis inter mendaces, nempe à Poëtis. Sita est altera in ostentanda certa animi firmitate circa id quod affirmatur; dicti siquidem constantia nasci solet à facti stabilitate: ideirò alienæ fidei facillè fit dominus, quicumque dominus est frontis suæ. Altera est, res particulatim describere cum iis adiunctis, quibuscum euenire solent; quod quamdam veri speciem ipsis præterdit, quamvis reipsâ similes vero non sint: eam namque dissimilitudinem à vero tot veri similitudines obruunt, quæ in accidentibus ostentantur.

His adiumentis, quibus ab initio Suavis fidem sibi comparauit à mediocribus, qui sunt multo maxima pars hominum, aliud à tempore additum est; mora videlicet responsionis, quasi orta, ut aliqui autumant, ex insuperabili difficultate respondendi. Atque in hoc agnoscitur imbecilla multitudinis ratiocinatio. Nam si liber hic præcipuas validasque rationes proferret contra capita Romanæ Fidei, possent forsitan ob silentium argui mentes Catholicorum conuictæ: sed cum potissimum contineat meras minimeque probatas narrationes, quid-

quidnam leuioris fuisset negotij, quàm narrationem alteram oppositam vel pro arbitrio contexere, si Romanæ causæ studiosi iis agerent fraudibus, quas ille pro certis assumit? Deinde talis arguendi ratio deberet fidem tribuere satyris omnibus, famolisque scripturis, quarum confutatio non legeretur.

5 Ac multò magis hæc deneganda fides est maledicis illis scriptoribus, quibus legitima obstat præsumptio. An verò præsumptio legitima non enixè faucebat eiusmodi confessui, vbi collectum fuerat quidquid sapientiâ, auctoritate, ac prudentiâ excellere per tot annos in præstantissima generis humani parte; qualis est ex cuiusque consensu Christiana Respublica Catholicorum; cui celebrando & absoluendo viros in suis ditionibus præstantissimos destinarunt Pontifex, Cæsar, potentissimi Reges, sapientissimus Venetorum Senatus, aliique innumeri Principes ac Dynastæ? Iam apud se quisque reputer, quam esset necessitas respondendi nudo dicto hominis palam inimici aperteque contemptoris cuiusvis Religionis; qui de Patribus amplissimi Conuentus ita scribit, vt partim improbitate, quâ semper ille eorum mentes studiaque conuestit, partim ludibriis, nunc apertis, nunc per ironiam de rebus ab ipsis gestis, partim despectu eorundem sententiarum ac fundamentorum, illum ponat ob oculos veluti synagogam coactam è sacrilegis deceptoribus, è sordidis assentatoribus, è garrulis, è ridiculis, ex ignaris? Huiusmodi profectò silentium, despectio verius, quàm confessio fuerat existimandum.

6 Verumtamen quia Charitas illi etiam offensionis remedium afferre debet, quam Scholæ *scandalum pusillorum* nominant, quod non prouenit ab rei obiecta vi, sed à spectantis imbecillitate; post aliquod tempus Terentius Alciatus, eximius Theologus mei Ordinis, meusque olim magister, hoc multitudinis errore cognito, confutationem Suauis aggressus est, contextens eadem operâ veracem historiam rerum in Concilio gestarum. Quis verò homo paulò cordatior, hîc non stomachetur calumniam Marci Antonij de Dominis in memorata di-

cationis Epistola ad Angliæ Regem; nimirum, Pontifices nondum vulgasse Acta Concilij Tridentini, quò modos & artes, quibus vsi sunt eorum antecessores, occulerent? Perinde quasi artes à Suauis iactatæ, ab illo in Actis Concilij certò ponantur contentæ, in quibus meræ seu cærimonix, seu disputationes recensentur; de rebus verò politicis ne versus quidem legitur. Quis autem non intelligat, non aliam ob causam abstinuisse Ecclesiam ab Actorum promulgatione, nisi ob immensam eorum prolixitatem, ac vbertatem quâ proponuntur Decreta; vnde esset Actorum lectio superuacua? Etenim sicut solius huiusce Concilij Decreta æquant propemodum cuncta simul à reliquis Conciliis sancita, tum ex temporis diuturnitate quâ durauit, tum propter rerum multipliciter quæ ibi agitata fuerunt; sic etiam Acta in molem immensam excreuerant, æquè incommodam ad imprimendum, legendumque, ac superuacaneam ad sciendum. Ceterum quâ par est curâ in Archiuo Pontificio asseruantur quidem, non tamen in adytis inaccessis, vt affirmat Archiepiscopus Spalatensis, quin eadem pluribus per varias occasiones & communicata & commodata fuere. Proculdubiò hæc obiectatio euadet potius apud viros rerum experientes ac doctos ipsius accusationis euersio, cum haud possit ea non esse calumnia, quæ ducit initium à conatu persuadendi per probationes manifestum calumniatorem detegentes. Utinam inter Acta Concilij illi tractatus, eaque arcana continerentur, quæ memorata libri dicatio pro certo ponit: satis enim ea essent ad materiam præsentis historiæ suppeditandam; neque accidisset Alciato ea difficultas, de qua dicturi sumus circa veri narrationem, & confutationem Suauis. At verò sicuti hic arrogauit sibi fas esse absque probatione crimen inferre, quod pœna *Talionis* puniatur à legibus; ille è contrario negare crimen noluit, nisi falsi probationem afferret, à quo lex omnis eum absoluebat. Hinc euenit, vt plurimos ille annos consumpserit in exquirendis certis monumentis eorum euentuum: ea quidem ingenti labore

bore collegit, sed non pari copiâ; ideoque nec idonea ad explendam ingenij morosissimam seueritatem, quæ effecit, ut ille interdum, ne laboraret in absolutæ perfectionis defectum, lapsus fuerit in summum inter defectus, qui est ipsum nihil. Adde algorem ætatis confectæ, naturam perplexam & hæsitantem, stylum quàm accuratum tam lentum, occupationes domesticæ gubernationis, quæ certè causæ satis fuere, ut vitâ cedens, solum vestigium aliquod reliquerit operis per ideam mente concepti. Illud tamen vestigium est eiusmodi, ut possit mihi formam exhibere ad opus extruendum: simulq; materia per summam molestiam ab eo parata facili mihi reddiderit formæ inductionem; cuius formæ auctori tamen opus integrè adscribitur, non ideo plurima meriti pars eidem debetur. Quin eò plus laudis est Alciato tribuendum, quò de uexâ iam ætate maiorem laborem suscepit, minori cum spe laudis sibi comparandæ; nemo quippe de Republica amplius mereri videtur, quàm qui ad posterorum non modò felicitatem, sed etiam gloriam desudauerit. Nec in minores planè obices ob monumentorum penuriam, sed magis ob vitæ breuitatem impegit labor alterius docti viri, qui idem onus sponte subierat.

7 Paucis igitur elapsis mensibus à morte Alciati, quæ incidit sub finem anni 1651. Moderatores mei huiusce rei curam mihi demandarunt; ego verò ut eam exequar, apud me statui, sincerè veritatem hîc exponere, atque simul grauiora mendacia refellere. Grauiora inquam: quia quemadmodum non quæcumque vera sint, tanti sunt ponderis, ut mereantur posterorum memoriæ commendari, ita neque falsa quælibet tanti sunt momenti, ut operæpretium sit eadem è posterorum fide depellere. Satis est illa non fateri, ne sibi fidem arrogant maiorem eâ, quam ipsis facit nuda affirmatio Auctoris ita suspecti, sicut ostensum est, atque ita fallacis, sicut in potioribus materiis ostendemus. Solùm interdum non omittam arguere nonnulla ex eius leuioribus mendaciis, quibus aduersario detraham auctoritatem docti ac veridici in grauioribus.

Num Auctoris animus, Ecclesie Romanae addictus, fidem Historiae praesentis eleuare debeat.

Sed fortasse Historiae meae idem obiicietur, quod à me-
Historiae Suauis obiectum est, scilicet studium partium in
Auctore. Quantum ille Romanae Sedi aduersatur, tantum
meus Ordo, meusque animus eidem obsequitur. Ad hoc abun-
dè mihi esset respondere, cum vtraque narratio suspicione non
careat, neutri fidem tribuendam, sed in ea existimatione Con-
cilium Tridentinum persistat, in qua prius erat quam de hoc
quidquam scriberetur. Opus enim uerò non habet ex se Con-
cilium alieno calamo, ad conquirendam sibi pietatis, integri-
tatis, maturitatis, sapientiae venerationem. Mihi sufficit umbras
ab hostis atramento diffusas, ab eo dispelli; quemadmodum
Aquilonis flatus lucem Soli non auget, sed solum obductas
illi nebulas discutit.

Accedit, plurimum interesse inter mei ac Suauiani animi
propensionem. Nulla mihi priuata similtas aut maleuolentia
est cum aesseelis aduersantium sectarum: at uerò Suauis pro-
pensio ab animi auersatione oriebatur. Ille Caput Ecclesiae Ca-
tholicae altè læserat; & quod proprium est lædentis, odio pro-
sequebatur, quod se illi odiosum putaret; atque ut bonam apud
se opinionem sui retineret, libenter eum iudicabat improbum,
à quo ipse improbus reputabatur. Rescuerat datam fuisse ope-
ram, ut ab eo dignitatis gradu depelleretur, quo in patria po-
tiebatur. Eaque de causa, prout ingentibus delictis semper adest
pro carnifice timor quasi phreneticus, suspicatus est saepe infi-
dias vite suae construui. Nec defuit qui eam illi ferro adimere ten-
tauerit; ipse uerò auctorem facinoris celsuit haud magis affinem
uero, sed magis irritatum. Libellus de illius Vita, quem nomina-
uimus, demonstrat, quã altè infederit hæc eius animo persuasio.

Haud dubito, quin uiris prudentibus Romanaeque Aulae pe-
ritis absurda uideri debeat hæc suspicio; cum Pontifices num-
quam

quam soliti sint hisce artibus se ab hostibus liberare; quemadmodum potuissent maiori ex causa, minusque seueris quam sunt hæc nostra tempora, id moliri contra Lutherum, Caluinium atque alios, supremam Tiaram ex eorum capite diuellentes. Id ipsum etiam humani commodi respectus declarat. Nimiùm sanè talis agendi ratio esset noxia illi venerationi, quæ ipsorum imperij fundamentum est. Atque ex altera parte homo cœnobita, qui cum execratione bonorum, cupidorum inuidia, offensorum odio, vituperatione cunctorum, tantum studij & auctoritatis in publicis negotiis obtinebat, quiq; à multis sinistra famâ impius habebatur, satis apparet, quàm facile potuerit manum irritare siue læsis, siue amulis, siue etiam piis, sed non prudenti studio æstantibus; atqui vt amaritiem concipiat animus, verâ offensione non indiget, credita sufficit. Numverò Suavis amariore erga Pontificem animo fuerit, licebit cui-cumque, vel vnicâ delibatâ illius historiæ guttulâ, experiri.

4 Alioqui cum priuata desunt odia, publicæ inimicitia vim non habent, vt scriptor non vulgaris calumniæ indignitate fœdari se velit. Tam vetera quàm recentia exempla id conficiunt. Græcorum victoriæ traxerunt eorum excidium, qui postmodum ad Imperium Romanum statuendum venêre; nec tamen Romanorum minus quàm Græcorum literis eas celebratas videmus. Ipsi etiam Romani illius Pyrrhi virtutem famæ commendant, qui eos ad extrema redegerat. Atque inter nostros Italos, Iouius Turcarum Reges suis Operibus gloriâ cumulauit. Vt de ceteris fileam, à meo Ordine Famianus Strada sic bella, descripsit inter Catholicum Regem & Belgij hæreticos, vt eius Historia sæpè Leidensè prælum subierit in eorum linguam conuersa, & ab eorum præclaris Poëtis collaudata.

5 Altera ratio, quæ meos commentarios à suspitione vindicat, inde petitur, quòd nos Fidem profiteamur, quæ non soli Fidei beatitudinem spondet, nec præceptorum custodiam despicit, perinde quasi ad salutem minimè necessariam, qualis est eorum fides qui Tridenti damnati sunt, & à Suauis defensi. Iam
verò

verò inter præcepta, à quorum obligatione ne Deus quidem nos possit eximere, censemus esse legem non mentiendi, quam in graui materia grauem iridem arbitramur. Quare quòd equidem impensè studeam Religioni Catholica, non modò me non compellit vt mentiar, sed potius retrahit à mendacio.

Verùm necesse non est ad præsumptiones confugere, vbi suppetit euidentis probatio. Ego sanè in his narrationibus nolui eam mihi assumere auctoritatem, quæ Historicis tribui solet; sed me ipsum obstrinxi, vt in margine adnotarem cuiusque rei quamuis minimæ testificationem, petitam vel ab impressis scriptorum Operibus, quorum fides passim recipitur, vel è manuscriptis, quorum auctores extitere Principes, Legati, Oratores, & huiusmodi viri conspicui; hoc est, ab eorum literis, narrationibus, mandatis, actis, ac similibus, quæ vel in bibliothecis, vel tabulariis à me citatis seruantur, siue authentica, siue ex iis exemplaribus, à quibus & locorum auctoritate, & vetustate librorum omnis fraudis suspicio longè absit. Quod nimirum est maximum illud, quod fieri possit in humanis casibus enarrandis, & quod scriptor, cui respondeo, penitus omisit. Imò vt lectores quam illi fidem debeant, simul intelligerent; syllabum hîc apposueram innumerabilium ipsius mendaciorum, errorumque de rebus gestis, cum hæc Historia primùm est edita, indicans in Historiæ libris & capitibus, vbi de iis mentio habetur. Nunc verò, quando iam ampliùs in hac re fama non fallitur, neque fallit, cessat necessitas purgandi lectorum animos pharmaco tam sollicito; idcirco ad finem singularum partium Operis syllabum transferemus, vbi prægustata iam lectio clariorem eum reddit, adeoque cariorem. Hic autem lectorem admoneo, ne videar agere minùs sincerè, quoties à me Suauis historia citatur, atque refellitur, eam esse intelligendam, quam ipse Italico sermone conscripsit, & Londini Spalatensis vulgavit; non eam, quam interpres latinè vertit, qui non tam interpretis quàm correctoris in aliquibus partes agit.

Denique cum vsu veniat, vt quemadmodum ficta purpura,
ad

formatio deterior euasit, quàm vnquam fuerit, ex quo Christianum nomen exortum est. Episcopi spem conceperant recuperandæ pristinæ auctoritatis in Romanum Pontificem, magna ex parte transgressæ: at Concilium eam penitus illis ademit, maiorem in seruitutem reductis. Contra verò Aula Romana à Concilio abhorrebat, tamquam à causa validissima ad eius potentiam temperandam: hæc verò Concilij ope ampliores quàm vnquam firmioresque radices egit, per eam Christiani orbis partem quæ Romanum nomen reueretur.

Paucis hisce lineis ideam adumbrat, quâ Concilium in monstri specie repræsentet. Nostrum erit, ideam illam cursim hic ruditerque conferre cum eo, quod primo obtutu cunctis apparet in vultu, vt ita loquar, Concilij: nam componere postea per partes effectam à Suauis imaginem cum vero prototypo, totius Operis erit negotium.

Fieri profectò potuit, vt viri quidam pij, vi desiderij (quod sæpè spei fallacissimæ parens est) à Concilio sibi pollicerentur redintegrationem Christianæ Reipublicæ: sed nec exempla temporis præteriti (quod verax futuri vates est) neque conditiones præsentis ad eam fiduciam alliciebant.

Non quidem exempla: cùm certum sit, si mentis aciem ad anteaacta sæcula conuertamus, ad primum vsque generale Concilium, quod Nicænum fuit, Magnum Concilium nuncupatum, summaque in veneratione apud Ecclesiæ memoriam; ac exinde per cetera generalia Concilia descendamus, habita aduersus aliquam præualidam, ac latè disseminatam hæresim, vix vnquam reperietur, eam per definitiones cuiusquam ipsorum extinctâ fuisse: ita planè, vt S. Gregorius Nazianzenus non fuerit veritus pronuntiare, nullius Synodi successum prosperum à se visum. Reuerà post Nicænum Ariana pestis in vniuersum Orbem grassata est. Illi fauerunt Imperatores: quòd illi obstiterint viri sancti, indigna passi sunt: ex Oriente vel in Hispaniam ad Gothos est peruagata: ibi Regem patrem eò impulit, vt in filij sui primo loco geniti caput sæuiret; idque multa post

sæcula,

ſæcula, quippe Magni Gregorij ætate. Quid iam de Wandalica perſecutione dicemus? de crudelitate Theodorici, de tot Catholicorum, imò tot Episcoporum laniena, quæ bonam partem occupat Romani Martyrologij, ſimulque lacrymas nobis elicit ob eorum temporum atrocitatem, & gaudium excitat ob illorum fidelium constantiam? Concilium Conſtantinopolitanum, cui Eccleſia debet abſolutionem Symboli, * quod ipſa in ſacrificio Euangelicæ lectioni adnectit, ad eſſe ſibi ſenſit triginta ſex Episcopos Macedonianos, totidemque à ſe diſcedere iuſdem erroribus inhærentes; variis ſubinde ortis motibus, qui Eccleſiam coegerunt, vt ruruſ confirmata dogmata exagitare. Poſt Ephefini celebrationem, eius Legati contumeliis ac verberibus affecti à Neſtorianis. Cyrillus & Memnon eadem cauſa de gradu deiecti, ac decepti Principis potentiâ in carcerè detrufi.

* De Diuinitate S. Spiritus.

Iam verò quodnam ex Conciliis maiori celebriate habitum eſt ſexcentorum triginta Episcoporum frequentia? cui nam magis fauere Imperatores patrocinio in terris, Deus in celo miraculis, quàm Chalcedonenſi? Et tamen Dioſcorus ibi cædis & hæreſis crimine damnatus, poſtea in ſuperos relatus, & in Sanctorum honore habitus ab Eutychnianis, qui Episcopis religioſiſſimis trucidatis, nobiliſſimis Eccleſiis occupatis, Caſarum impietatem in Catholicos extimulantes, furia militantis Eccleſiæ facti ſunt. Satis ſit, ne ſim longior, hoc à me demonſtratum in quatuor primis Conciliis, quæ ſummè ſemper venerata eſt Eccleſia iuxta quatuor Euangelia; & apud Lutheranos ipſos, propter antiquitatem, retinent aliquam reuerentiæ poſſeſſionem. Idem autem accidit quinque ſubſecutiſ Conciliis, vt cuique in Eccleſiaſticis hiſtoriis vel mediocriter verſato manifeſtum eſt. Atque huiuſce rei ratio in promptu eſt. Contra nullam ſententiam à Conciliis conclamatatur tamquam hæreticam, quæ id temporis communi Doctorum opinioni, ſimul etiam vel cogentibus Scripturæ dictis, vel auctoritati Eccleſiæ non repugnet. Iam verò quiſquis inducit animum, vt ſentiat ac ſcribat contra tantæ venerationis compotes aduerſarios,

rios, par est profectò, vt à Concilio damnationem expectet, ad quod propterea conculcandum se comparet; & solum poseit aliquando Concilium, quò moræ beneficium, non decisionis accipiat. Nimiùm sanè coluntur duo illa idola inter se coniuncta; *Proprium iudicium, & honor proprius*. Rarò mens ea, quam alij reuerentur, patitur à seipsa damnari, præsertim in causa grauissimâ; multoquæ minùs hanc sui damnationem promulgari patitur, tanquam in foro exteriori. Mutant, haud inficiar; interdum sententiam homines etiam palàm: sed vel ex præstantissimo quodam animi candore atque studio veritatis adducti, quæ rara admodum virtus est; vel in rebus leuioribus, & quas ignorasse non pudet; vel ij homines, qui sibi non tribuunt ingenium ad docendum, sed solùm ad discendum; vel eâ saltem ratione, vt sententiæ mutatio cum pudore præterito præsentem laudem coniungat, videlicet mutando sententiam vi rationis, ab eo qui mutat inuenta: cum graue nobis non sit, plus scire quàm sciebamus; & intolerabile, plus ceteros scire quàm ipsi sciebamus. Hæc verò difficultas incredibiliter augetur ex ipso argumento in Auctoribus nouæ religionis, cum lapsus nimis horribilis videatur, ex dignitate vātis diuini, in temerarij deceptoris infamiam delabi.

Sic igitur de Luthero eiusque sectatoribus futurum suadebant exempla communia, ac generales rationes: haud tamen minus peculiare conditiones id suadebant. Cum audacissimo hæresiarcha certamen aderat, qui tam veneranda Legum Canoniarum volumina sacrilegè in foro Wittembergensi concremaret; qui de sanctis Patribus scripserat tanquam de ineptis ingeniis, atque illusione occupatis; de vniuerso genere Christiano supra mille annos, tanquam non de Christi cultoribus, sed idolorum mancipiis; de Pontifice, de Cæsare, de Rege Angliæ, quasi de hominum fæce; qui iam debacchabatur ebrius eâ summâ voluptate, quâ fruitur superbus animus in illis prosperè conculcandis, quorum antea sub pedibus succubuerat; qui sibi Principes in propugnatores, Academias in discipulos, populos

in

in cultores afciuerat; qui iam improbâ spe fortunam & gloriam noui Mahumetis in Occidente reuocauerat. Et poterat de hoc homine pronuntiarî, dicto audientem futurum eisdem Sacerdotibus atque Doctoribus, quos toties probris obruerat, & petulanter irriserat? Dimicabatur cum seductis nationibus vel à sensus licentia, vel ab arrogantia illecebra, quâ se in arcanorum caelestium scientia conspicuas existimabant; adeoque eò firmiores in sua sententia, quò maior erat impugnantorum multitudo. Certabatur cum Principibus, siue illectis ad sacros calices confringendos auiditate constandæ ex illis pecuniæ, siue intentis ad interponendam Diuinitatem, instar machinæ, quæ solueret nodos eorum obligationis erga Petrum in rebus sacris, erga Cæsarem in profanis: & quisquam ab his sperare potuisset obsequia subiectionis erga Concilium? Quid amplius? Num fortè ignorabantur Lutheri, eiusque sectatorum denuntiationes; vt eiusmodi Concilium congregaretur, in quo victores ipsi ante commissum certamen aduersus pacificam possessionem Pontificis atque Ecclesiæ pronuntiarentur? Concilium, inquam, in quo potestas Pontifici nulla esset, & adeò tale, vt si vera docemur à Fide, acephalum foret, minimeque legitimum; in quo non alia proponerentur argumenta, nisi nuda effata sacræ Scripturæ; quæ propter obscuram sublimitatem in rebus quàm plurimis, non est satis ad pertinaces conuincendos. absque lumine ab ea collato, quam S. Vincentius Lerinensis *Ecclesiasticæ traditionis lineam* appellauit, Iuris verò periti *Interpretationum reginam*, id est, Obseruationem, seu illam in agendo, seu in credendo seruat Ecclesia: quæ obseruatio oportet vt monumentis antiquitatis, consensione Patrum, definitionibus Pontificum, tamquam certis testibus confirmetur. Quin etiam postulabant, vt ne omnes quidem sacræ Paginæ ab Ecclesia receptæ inter disputandum proferri possent: sed ea tantummodo illarum pars, quæ Luthero visa esset; neque ea secundum editionem translationemque communem, sed secundum Luthero probatam. Ex hoc ergo habitu rerum animorumque cuiusdam

sperare licuisset, futuram reintegrationem, nisi cui liberet rem ideo futuram arguere, quod bona videretur. Illud autem mirabile: (si mirum tamen esse debet, mendacem sibi repugnare) ipse Suavis profiteretur alibi, hanc sibi veritatem esse compertam, dum anno 1545. refert tamquam Pauli III. sententiam sibi probatam, Concilium Germanicæ reconciliationi haud conducibile.

Atque hæc ad primum caput, in quo Suavis pronuntiat, ab euentu Concilij delusas fuisse piorum hominum spes de statu Ecclesiæ constituendo. Ad alterum accedamus, in quo idem affirmat, Ecclesiæ discordiam potius redditam à Concilio implacabilem; adeoque Concilium non fefellisse solum emolumentum defectu, sed effectu iacturæ. Si nomine implacabilis intelligamus, ex eo iam patere, concordiam inter nos ac Lutheranos esse nullam potuisse, dum hi suis in erroribus persistenter; hoc non modò piorum spem non fefellit, sed inter Conciliorum beneficia præcipuum est, correptos peste ab integro publico seiungere. Quid enim significat illud *Anathema*, quod ex veterrima consuetudine intercalare verbum est Canonum in Synodis, nisi seiunctionem? Quare potissima Tridentini Concilij intentio fructusque potissimus extitit, obstare, ne multorum Christianorum simplicitas ab hæreticorum astu irretiretur; sed agnosceret eorum doctrinam Fidei repugnare, tamquam eo nomine ab Ecclesia Catholica damnatam, ac propterea æquè ab ea cauendum atque ab angue, non amplius inter herbas latente. Verùm, si Suavis præterea eo verbo intelligit, à Concilio difficiliorem hæreticorum conuersionem redditam, mendacij reuincitur vel ab ipso euentu, qui palàm facit quantum illud contulerit confirmationi fidelium, ac restitutioni perditorum. Hæresis progressus tam immanes ante Concilium fuerant, vt perpetuas doloris & commiserationis lacrymas mereantur. Inundauerat hæc eluuius Germaniam Superiorem, aggeres Inferioris diffregerat; per Poloniam diffundebatur; Britanniam atque Scotiam obruerat; magno impetu pene;

penetrauerat in Galliam; quin etiam necesse fuit flammis eos riuos absumere qui irrepserant in Hispaniam. At Concilium Iris illa visa est, quæ tanto diluuiio finem posuit. Obseruetur, an hæc noua secta eadem postea incrementa iactare possit; an potius contra impetum geminæ validissimæque potentia, sensus & utilitatis, illi militantium, viri natalibus, doctrinâ, dignitate præstantes quotidie eius castra deserant? Et quamquam inter iacturas victoriam aliquam interserat, manus, non mentis victoria est, à militibus, non à prædicantibus reportata. Ceterum quemadmodum ante Concilium populi errore occupati capitis famæque periculo ad nouæ doctrinæ sectas confluebant, ita nunc innumeri panè Catholici, per eadem discrimina veterem Fidem seruant inter hæreticorum Principum minas & supplicia. At præ memoratis Catholicis ne millesimum quemque reperiemus, qui per eadem pericula & incommoda hæresi adhæreat sub Principibus eam insectantibus. Atque ut inter Catholicos ex eo ad hoc tempus tot viri sanctitate doctrinæque spectatissimi florere; ita hæresis ex aduerso ne vnum quidem è primis numerare habet, nec multos ex alteris & hi, si qui sint, lectionis eruditionique laude magis excellent, quàm scientiæ ingeniique præstantia; præterquam quòd eorum præcipui, in Antiquitatis studio ab euidentiâ compulsi, in potioribus articulis ab suis hæresiarchis discreparunt, ut Hugo Grotius, & Gerardus Vossius, quos non Catholicos verius quàm Calvinianos appellaueris.

C A P V T V I I I.

*Virum Concilium reformauerit, an deformauerit
Ordinem Ecclesiasticum.*

A It secundo loco Suavis, à Tridentino Concilio Principes expectasse, ut Ordo Ecclesiasticus in formam digniorem redigeretur; sed contra ab illo effectum, ut euenerit eiusdem deformatio supra omnem priorem ætatem, ex quo nomen Christianum exortum est. Equidem, quidquid esset in
me,

me, alicui libenter dederim, quitam præcipuam assumptionem, hoc inuolutam mendacio, veram efficeret. Ea est, ex quo viuit Christianum nomen, numquam in Ecclesiasticis maiorem morum deformitatem fuisse, quam post Concilium; adeoque maiorem eam quam hodie cernimus, & quæ cuiusque nationum ætatumque perito erit quidem dolori, non autem admirationi, præterquam ex paruitate. Tunc enim uerò detraheretur obtentus hæreticis, quod antiquam Fidem abiecerint, eius Custodum licentiã commoti. Tunc euanescerent ea omnia Suauis molimina, quibus conatur ostendere, distinctos Ecclesiasticorum mores, fuisse nitratum puluerem, cuius vi Lutheri scintillæ in subitum incendium crepuere. At perdolet, quoniam illud negare cogar, quod peruellem posse concedere.

Verum quidem est, deformitatem Concilio antecedentem, maiorem in ordine Ecclesiastico non fuisse, quam proportionem in profano, ut posterius ostendemus; neque causam præbuisse ad hæresim excitandam, sed colorem & adminiculum ad sustinendam. De reliquo, quicumque aspectum circumuerterit ad antea acta & præsentia, intuebitur & admirabitur immensam morum correctionem à Concilio adhibitam in tam ampla terrarum Orbis parte, quæ Catholicorum vniuersitatem complectitur; ac præcipuè in præclarissimam illius classem, quæ ipsius magis subiacebat legibus, magisque eius curæ erat commissa, hoc est in Clero. Conferatur vtriusque temporis sacramentorum dignitas, sacrificiorum frequentia, assiduitas chori, Ecclesiastici ritus observatio, cultus ac celebritas in templis, moderatio in cultu corporis, in agendo, in viuendo licentiæ compressio, parsimonia immunitatum, firmitas in commissis Ecclesiis residendi, ætas, doctrina, in iis requisitæ qui ad hunc Sacrum ordinem adscribuntur, & qui per gradus ascendunt, ac denique pietas quæ inde in reliquum populum est diffusa; & opus erit omnino confiteri, à nullo unquam hominum conuentu post Orbem conditum, tantum ad homines probitatis incrementum prouenisse. Neque hoc ceu chymicum fuit alexi-

alexipharmacum, quod initio restituere sanitatem viderur, sed ægrum citò in suo languore destituit: fuit potius ceu vitæ arbor, quæ spiritum in Ecclesia renouauit firmiter in pristinam iuuentutem. Centum ferè anni sunt ex quo Concilium est absolutum; & tamen eius vis sanandi roborandique eadem viget, eiusque leges in dies magis salutare atque opportunas experientia demonstrat.

2 Verùm si boni mensuram petere volumus ab eo quod præstari par esset (quod infinitæ Diuinitati debetur, quodque hinc æternæ beatitatis, inde æternæ miseriæ respectus exigeret) & non potius ab eo quod sperari licet in hac Adami facie, & quod ex eadem per tot annorum millia potuit obtineri: si Rempublicam cogitemus non ex paruo perfectorum numero conflata, sed tot millia hominum complectentem, quot fideles vetus nouisque comprehendit Orbis; perdurat proculdubio deformitas immoderata. Sed hæc Concilij dedecus non est: dedecus est nostri natiui nihili, dedecus nostræ naturæ fragilis, belluisque consimilis, dedecus primi parentis, qui eam contaminauit: est etiam immensi Numinis gloria, cuius infinitæ præstantiæ nulum vnquam exhiberi potest obsequium sine infinito defectu. Ceterà Concilium ab humano genere tantum expressit, vt temerarium fuisset id sperare, nisi spem in Diuina potentia collocando. Quare si rerum pretium non æstimatur numero, sed præstantiâ, plurisque sit parum auri, quàm plurimum æris; licebit fortasse credere, Diuinam prouidentiam maiora cultus ac probitatis in Republica Christiana incrementa traxisse ex Concilio, hæresis Lutheraniæ causâ coacto, per integram pietatis accessionem parti Catholicæ factam, multò ampliorem quàm quod ab hæresi detractum fuerat, adeptis veræ Fidei tot, tam latis, tamque frequentibus Prouinciis. Iactare res præsentis veteribus deteriores, comicorum verba sunt, & vulgi querelæ: nec Suauem tam expertem eruditionis arbitror, qui hoc crederet. Quod autem attinet ad præsentia: per omnes orbis plagas discurrat animus, reperire num queat tantam ho-

c
minum

minum multitudinem sanctitate, ingenio, doctrinâ excellentium, in quibus tanta morum honestas, tantus Diuinitatis cultus, tanta proximis iuuandi cura, tanta sensuum coërcitio, tantum studium æternitatis emineat, quantum in pluribus centenis millibus Ecclesiasticorum, qui ex utroque sexu peculiarem Romano Pontifici subiectionem profitentur.

CAPVT IX.

Num euentus Concilij spem sefellerit Episcoporum, de auctoritate pristina recuperanda.

VEniamus ad Episcoporum spem, qui, vt autumat Suauis, primæuam se auctoritatem ope Concilij recuperaturos confidebant, & arctiori quàm vnquam seruituti se adiectos experti sunt. Equidem quod ad primum attinet, nescio quasnam spes & quæ desideria nonnulli Episcoporum animo fouerint: illud compertum habeo, in quouis ordine capitum frequenti, quantumuis sacrosancto ac sublimi, interdum se inserere ignorantiam, ac multos variare animorum motus; atque hinc ait moralis Philosophus, *esse etiam vulgus Regum.* Iam verò ignorantia proprium est cum vehementi affectione coniunctæ, quæcumque superiorem potestatem auersari, quamquam sæpè ad proprium præsidium sponte constitutam ab iis ipsis communi consensu, quam postea peculiari odio singuli prosequuntur. Id autem ideò contingit, quòd deliberationes communes intentis multorum millium oculis considerantur; at peculiare singulorum affectiones commouentur interdum ex vnico negligentique contuitu. Verum, vt res habuerit, duo sunt in hoc extra dubium.

Primum est, Episcoporum ordinem numquam extitisse ad eò magnificentum ac potentem, quemadmodum postquam Romanus Pontifex plenam super eum iurisdictionem exercuit. Antiquissimâ tempestate videbantur quidem Episcopi minis subiecti quàm in præsentia, si ad Pontificem referuntur; si verò ad ceteros, non ad eam quâ nunc eminent auctoritatem asurgebant.

surgabant. Profectò eruditus quisque huic dicto consentiet : mihi verò erit aliàs opportunum pluribus ea de re disputare. Quidnam præpossent supra corpora inferiora manus ac pedes hominis, si totidem essent capita, nec ab vno capite vni omnem directionemque susciperent?

3 Alterum æquè certum est; ad omnes prudentiæ leges hanc Episcoporum erga Pontificem obedientiam, ex ortu nouæ hæresis nihil imminuendam fuisse. Ne vulgus quidem ignorat, Romanos, quamuis adeò de libertate sollicitos, si quando ab hoste valido premerentur, Dictatorem creasse. Vniuersa Ecclesia, vniuersa Religio, maximè verò vniuersus Ecclesiasticorum ordo petitum se atque oppugnatum à Lutheri phalangibus sentiebat; & sanümne fuisset consilium, à supremo Duce disjungí, ac per varias minorum capitum turmas dispergi? Nusquam nauclero tantum obsequij, quàm in procella.

4 Hæc satis sit disseruisse de iis, quæ tunc Episcopi sperare atque optare prudenter debuissent. Sed alteram positionis Suiuanæ partem excutiamus; id videlicet quod effectum est. Effectum enim uerò est, vt Episcopi, ne minimâ quidem subiectione erga Pontificem sibi adiectâ, quæ sanè opus non erat, eam potestatis accessionem eodem assentiente obtinuerint, quâ per motus prudentissimus Hispaniæ Rex Philippus II. dixisse memoratur: *Hi homines Concilium tamquam tot Parochi adiere; iidem teu tot summi Pontifices rediere.* Imò ne vniuersa quidem series Conciliorum reperietur simul tot sanxisse Decreta, tam conductia iurisdictioni Episcoporum cù detrimento Romanæ Curia, vt solum Tridentinum. Sed de hoc fusiùs capite sequenti.

C A P V T X.

An Romani Pontifices depressionem auctoritatis suæ à Concilio formidarint; & an hæc auctoritas aucta fuerit.

1 Descendamus ad obiectum vltimo loco: quòd existimauerit Aula Romana, ne ipsius auctoritas per Concilium decrederet; quam tamen postmodum ab eo ita confirmatam

matam vidit, vt neque tanta neque tam altè fundata vinqvam extiterit, si nostro Suauis fides.

Verum equidem puto, Romanam Aulam timuisse sibi, & etiam aliquamdiu abhorruisse à conuocatione Concilij. Ac primum quidem, si nomine Aulæ multitudinem Aulicorum intelligamus, certum est, fore vt eorum auribus semper molestum obstrepat nomen emendationis, hoc est nouæ seueritatis, noua vincula, vita minus commoda minusque iucunda. Hæc autem animi affectio sic naturâ inest homini, vt eam quicumque cœtus, etiam sui despicientiâ & sanctitate conspicuus, experiatur. Illud etiam extra dubium est, à Concilio non nisi correctionem expectari potuisse. Neque sanè ea sola correctio expectabatur ab Aulicis, ita moderata, ac circumspecta, quæ postea extitit, & cui Patrum prudentia homines obtemperaturos sperauit, sed quædam emendatio imaginaria, quam imperiti quidam boni viri deperibant, qui optima factu ab optimis iussu nihil fecerunt; quique multa vituperant, solum vni intenti malo quod inde manat; non verò libratis malis, quæ ex aduerso prodirent, quorum postea non rarò experientia infelix magistra est. Præterea mos est cuiusque multitudinis ad extrema prolabi, vel timiditatis, vel audaciæ; adeoque mihi nouum non esset, multos ex Aulicis timuisse Pontificatus ruinam.

Verum si Aulæ nomine Pontifices accipiamus: alius longè respectus eos difficiles ad vocandum Concilium reddebat. Retinebant memoriâ effatum præclarissimi illius Patris: * Numquam sine periculo atque offensione, Sacerdotum haberi conuentus: vbi enim plures adsunt mentes, ac plura corda, ibi semper aliqua inest sententiarum appetitionumque discordia. Porro discordia contentionem parit; contentio verò tam in corporis quàm in animi temperamento corruptionis origo est. Obuersabantur animo satis recentia Basileæ incommoda: intelligebant, cunctorum esse Principum regulam, generales Ordines absque summa necessitate non esse cogendos. Animaduertebant, conuersionem hæreticorum per Concilium fieri non posse;

* Nazianzenus in Epist. 5. ad Procopium, alibi 42.

posse: at ex altera parte, in eo Præfulum cœtu, in quo plures interessent regendis populis inexperti, verendum esse, ne sensa erumperent immoderata, & Ecclesiæ quieti turbulenta, quibus Pontifex sine Reipublicæ detrimento assentiri non posset. Existimo pariter, vt liberè loquar, non illis omnibus Pontificibus, quorum ætate de conuocando Concilio agitatum est, placuisse, vt nonnulla ipsorum facta in huiusmodi theatrum prodirent, ac præcipuè propensio erga proprium sanguinem, in eorum nonnullis planè immodica. Erat etiam timendum, ne importuna quæstio reuiuisceret de prærogatiua inter Concilium ac Pontificem, quæ ob eorum dissidia eos cogeret ad Concilium dissoluendum cum graui Ecclesiæ offensione. At de cetero, quòd Concilium auctoritati Pontificiæ detrimentum illaturum fuisset, nequaquam erat à prudentioribus formidandum. Id perinde fuisset, ac vereri, ne peruerteretur Ecclesiasticum Christianæ Reipublicæ regimen, & magna etiam ex parte Politicum: ne tot Concilia damnarentur, in quibus ea potestas constituta & confirmata legebatur: ne repelleretur communis Scholasticorum doctrina: ne pronuntiaretur, Ecclesiam per tot sæcula iam errasse: vno verbo, ne cuncta reuocarentur in dubium, inireturque cum Lutero concordia. Neque tamen negare assueuerant ausim in illis Pontificibus huiusmodi suspicionem; cum exploratum mihi sit, quemadmodum in pupilla quodcumque pulueris granum dolorem acerbissimum excitat, ita in rebus maximi pretij à quantumuis remoto periculo acerrimum timorem creati.

3 Alterius quoque partis falsitas satis patet, nimirum Pontificiam potestatem numquam fuisse tantam, nec tam solidè fundatam quàm fuit operâ Concilij Tridentini. In hoc Concilio ne vna quidem conspicitur syllaba pro nouo Pontificis emolumento. In Florentino, valdè propinquo, eius Primatus supra totam Ecclesiam fuerat definitus: in vltimo Lateranensi eiusdem prærogatiua supra Concilium disertè continetur: in hoc Tridentino, neque tales neque alij promulgantur articuli ad

Pontificem pertinentes. Quin uti ex Historia nostra cognoscitur, ubi actum est de tribuendo Pontifici eo vno quod à Florentino tribuitur, deque eiusdem prorsus verbis adhibendis; cum Patrum pars multo maxima assentiretur, solum habitatio est paucorum Gallorum, qui ne decima quidem Concilij pars erant: Pontificem Legatosque detinuit, ne ad firmandum Decretum progredierentur. Sic ille concordiam satisfactionemque paucorum suo quamuis iusto commodo antehabuit. E contrario, ubi prius multa gratia immunitatesque liberè à Romana Sede concedebantur, in hoc Concilio illorum usus vsque adeò est coarctatus, ut si Pontifex eas leges transgredi nolit, suæ beneficentiæ fons media ex parte exarescat. Et quamquam ipsi liceat se hisce legibus soluere, tamen Pontifices conscientia atque existimationis gratia exigunt plerumque causas ita graues, atque ita raras, ut facultates concessa in rebus à Concilio interdictis haud expleant partem vicesimam prioris in eo genere largitatis. Idem accidit causis, quæ ex prima petitione Romanam in Curiam trahebantur; idem priuilegiis, quibus complures priuati se ab Episcoporum iurisdictione subducebant (quod certè aliud non erat, nisi plures hominum se proximè subdere Pontificis Tribunali); idem denique plurimis negotiis, quibus à Concilio datum est Episcopo, ut præsint tamquam à Sede Apostolica delegatus; quod sanè, quantum attinet ad potestatis Episcopalis incrementum, perinde se habet ac si proprio nomine præsint.

Hæc sunt potentia lucra ab Aula Romana facta in Tridentino Concilio. Et quoniam Suauis concludit, hoc Concilium nostrorum temporum Iliadem vocari posse; ego censeo, huiusmodi nomen aptius eius narrationi congruere: quippe quæ ex vna parte ingeniosâ arte concinnata est, mirisque referta; ex altera, ab eo auctore contexta, qui ex affectione cæcus erat, ex mendaciis Poëta.

C A P V T X I.

Discutiuntur varia assumptiones à Suauis præmissæ de veteribus Conciliis : ac primum de celebrato ab Apostolis.

Priusquam Suauis narrationem suam ordiatur, in pauca redigit originem Conciliorum in Ecclesia. Affirmat ea fuisse maxime opportuna remedia, tam ad conciliandas in doctrina discordias, quam ad vitia in moribus corrigenda. Ac propterea, viuentibus adhuc pluribus Apostolorum, quatuor ex ipsis, vnà cum ceteris fidelibus Hierosolymæ commorantibus, primum Concilium habuisse, vt excitatam controuersiam componerent, An Christi cultores præceptis legis Moisaicæ tenerentur.

² Missum faciamus, his paucis verbis propemodum significari, in eo Concilio solum quatuor ex Apostolis, non verò quinque interfuisse; cum tamen, præter Petrum, Paulum, Iacobum, & Barnabam, quos ibi locutos refert sanctus Lucas, Paulus in Epistola ad Galatas suum iter in Hierusalem narrans, de sancto Ioanne Apollolo ibi à se reperto mentionem faciat.

³ Pergo ad grauiora mendacia, dicentis ad Concilium illud omnes Christianos Hierosolymæ degentes conuenisse. Id à Suauis Suauisque antesignanis ideò legentium opinioni insinuatur, vt inde colligatur, non solos Episcopos, sed omnes Ecclesiasticos & profanos suffragij ius in Conciliis obtinere: cuius deductionis mole conati sunt hæretici Tridentinum concutere, quod huius suffragij vsum profanis interdixit. Verùm ne ipsi quidem Centuriatores * Magdeburgenses pronuntiare sunt ausi, in Apostolorum Concilium Christianos omnes admissos ad pertractanda Religionis negotia; satis habentes, præter Apostolos ac Presbyteros, introduxisse alios non paucos. Et sanè affirmatio Suauis prorsus incredibilis euadit. Tria cititer hominum millia ipso Pentecostes die * Fidem susceperant, Petro concionem habente: mox vbi ad eiusdem Apostoli imperium

* Centuriaria 1. lib. 1. cap. 9.

* Act. A-2 post. cap. 2.

* AG. c. 4.

Cap. 5. & 6.

perium claudus repente conualuit, * noua quinque millium accessio facta est, ac sub idem tempus in Actis Apostolorum legimus, * notabiles aliquot conuersiones adiectas. Quæso, quoniam pacto hi omnes potuissent Hierosolymæ ad Concilium conuenire, vbi Christiani insectationibus exagitati, neque templum, neque commodum vllum hospitium obtinebant, sed solum in ædiculas confugiebant, in quibus, vt dicitur à S. Luca, panis frangebatur? Præterquam quòd præclarum enimuero Concilium fuisset, ad quod immensa turba imperitorum, mulierum, puerorum conflueret, ad sententiam de cæli negotiis ferendam. Afferit quidem Diuinus Historicus: *Tunc placuit Apostolis, & senioribus cum omni Ecclesia, eligere viros ex eis, & mittere Antiochiam cum Paulo & Barnaba.* Sed quis ignoret, nomen *Ecclesia*, quod originem ducit à *conuocatione*, sæpissimè à sacris Litteris adhiberi pro quacumque hominum multitudine ad rem aliquam certam congregata? Quin etiam hac de re exempla non desunt vel apud profanos scriptores, non Græcos modò, sed etiam Latinos, præsertim verò apud Plinium Epistola 111. Adfuere ibi sanè cum Apostolis alij etiam Episcopi, ac præterea Sacerdotes, alijque pauci fideles, qui cum plausu exceperunt Decretum ad Antiochenos scribendi ex Petri & Iacobi sententia: sed neque illi nisi pars valdè exigua fuerunt è tot Christianorum millibus, neque se immiscuere causæ decisioni. Possunt, ac solent ex laicis nonnulli doctrinâ, dignitate prudentiâque conspicui ad Concilia admitti, sed tamquam Consiliarij, non tamquam Iudices: hic verò semper in Ecclesia mos fuit, eiusque exemplum illustre cernimus in Chalcedonensi Concilio.

CAPVT XII.

Vtrum vera sint, quæ afferuntur à Suauio de Concilio Nicæno.

Pergit Suauis affirmare, sæuientibus adhuc in Ecclesiam persecutionibus, quæ commercia impediebant, controuersias vnâciuitate, vel vt maximè vnâ prouincia non egressas; adeo-

adeoque ad eas sedandas haud opus fuisse Conciliis generalibus usque ad tempora Constantini. Possum equidem hic ostendere, ante Constantinum decem plane haereses in Ecclesia excitatas, quae non una continebantur prouincia, sed quoquo uersus vagabantur, ducto initio ab haeresi Simonis Magi, qui ab Ignatio Martyre primogenitus diaboli nuncupatur, ceteraque subsequentes enumerando Nazarenorum, Ebionis, Carpocratis, Cerdonis, Valentini, Montani, Praxeae, Nouati, Manetis; at inducere in animum haud possum, totum id non occurrisse homini in Ecclesiastica Historia minime rudi, qualis erat Suauis: unde imitari non placet quod in eo reprehendo, id est, insincera malignumque studium cauillandi uerba singula, seu scripta in Concilio, seu prolata a uiris doctis illi operam dantibus. Lex est tam apud Dialecticos quam Legum Peritos, hominum existimationi propitia, ut quodlibet dictum multiplicis significationis capax, ubi dubium sit, ad eam significationem trahatur, quae consonat uero. Hinc iuuat opinari, Suauem loqui non de haeresi quacumque, sed de illis quae prima fronte speciem aliquam praese ferebant, & quas profitebantur ij, qui simul Christi cultum profitebantur, ac proinde fidelium Conuentu ad eas exagitandas opus foret.

2. Ingrediamur in alteram quaestionem longe ponderosorem. Subdit, postquam Dei beneficentia pax Ecclesiae concessa est, felici Constantini aetate erupisse haeresim Arij, quae Caesarem compulit, ut ex uniuersa ditione sua Concilium Nicenae congregaret, atque illud Concilium a principio *Magnum & Sanctum* fuisse appellatum, non uero *Oecumenicum*, nec *Generale*, sed postea sequenti aetate hisce titulis decoratum: quia sicuti tellus Romanis Principibus subiecta, tamen non aequaret decimam totius orbis terrae partem, per assentationem uniuersus orbis nominabatur; ita Concilium illud ex Episcopis totius Romani Imperij conflatum, *Concilium generale uniuersi orbis* appellatum est; eodemque modo per succedentia tempora usque ad Imperij diuisionem titulus *Concilij Oecumenici* illis etiam est ap-
f
positus,

positus, quæ à Constantini posteris ex Romano Imperio vniuerso collecta sunt.

Hæc narratio duo perniciosissima intendit; alterum est, quòd, assumendo, primum illud Concilium, atque inde subsecuta, solâ Constantini, eiusque Successorum auctoritate fuisse conuocata, tacitè insinuat, potestatem congregandi Concilia penes Cæsares esse, non penes Pontifices.

Alterum est, quòd, indicando epithetum *Oecumenici* neque Nicæno Concilio coæuum fuisse, neque proprium, sed posterius, & per abusum, persuadet, titulum *Oecumenici* esse nomen ascititium, aliquibus inditum Conciliis, non ex ipsorum natura intima, quâ secernantur à Synodis peculiaribus, sed ab externa vniuersitate illius profani Imperij, ex quo vocati sunt Episcopi qui interfuerunt.

Iam verò, sicuti falsæ sunt conclusiones, ita & principia falsa sunt, quæ ad eas colligendas Suauis disseminat; iunitatis in hac re artificium in Poëtis ab Aristotele commendatum, quo dramaticis initio quædam ponunt haud momentosa tunc ab auditoribus existimata, ideoque minùs discussa, minùsque agitata vt fide indigna, è quibus postea in fabulæ progressu oriantur illa admirabilia, quæ comminisci Poëta meditabatur. Mei non est consilij, quæstionem hîc inducere dogmaticam de natura atque origine Conciliorum; satis erit breuissimâ probatione refellere quod ille absque vlla probatione asseuerat.

Nequaquam fanè verum est, Nicænum Concilium solâ Constantini auctoritate coaluisse. Omissis ceteris longioribus, aut minùs clavis demonstrationibus; in sexta Synodo generali, non Romæ, sed Constantinopoli habita, disertè narratur, Concilium Nicænum fuisse congregatum à Siluestro simul & Constantino: sed quia hoc argumentum nobis alibi in manus recidet, ibi ostendemus, quo pacto tam illud Concilium, & etiam posteriora auctoritatem acceperint à conuocatione Pontificum, non autem Cæsarum; qui se illis intermiscabant, non quòd iurisdictionem in causis sacris obtinerent, sed quia, cum parte maxi-

mâ

mâ Christiani orbis potirentur, Concilium in ipsorum ditio-
ne semper celebrabatur, & lege cautum erat, ne collegia cœ-
tusque haberentur eorum iniussu ob seditionum suspensionem,
præterquam quod ipsorum sumptu res tota peragebatur.

^a Vide Pel-
larminum
lib. 2. de
Concil. c. 13.

7 Præterea neque verum est, Concilium illud à suis vsque nata-
libus non fuisse appellatum *Oecumenicum*. Testes duo certissimi
& eiusdem ætatis id euincunt; ^b Eusebius in Vita Constantini,
vbi hoc illi nomen tribuit, vt ex Græco exemplari palàm est; &
^c S. Athanasius, qui sapissimè sic illud appellat: qui ambo, cum
ante Constantinopolitanum scripserint, quod fuit secundum
Generale, vtique suspicari non licet, ab eo hanc appellationem
mutuatos. Idipsum confirmat factum in sine à ^d Nicephoro
allatum. Narrat, duos Episcopos, Chrysantum & Musonium,
diem obiisse, priusquam suo chirographo Decreta illius Con-
cilij firmassent; ceteros verò collegas Episcopos ad eorum se-
pulchrum accessisse, eosq; rogasse, vt si Deo complacitum foret,
communi ipsorum sententiæ, quam ibi exaratam in pagina de-
posuerant, suum adscriberent suffragium; postero die reuerfos
subscriptam reperisse, his verbis: *Chrysantus & Musonius, qui
cum Patribus in prima sancta Oecumenica Synodo consentimus.*
Iam verò aut memorata narratio pro vera recipitur, & Suavis
assertio corrui, aut repudiatur ceu falsa; atque, vt hoc maxime
fit, certum est, Nicephorum, quippe in antiquitate sacra peri-
tum, ac in monumentis Græciæ, vbi natus est & educatus, po-
tuisse quidem fortuito peculiari euento quamuis falso fidem
habere; sed longè melius quàm Suavis pernosse, quo fuerit no-
mine Concilium Nicænum initio appellatum: quare si titulus
Oecumenici postea fuisset indictus, non adeò oscitanter subscri-
ptioni duorum Episcoporum illum apposuisset: quemadmo-
dum, si quis nunc scripturam aliquam commemoraret, vbi fie-
ret mentio cuiuspiam Cardinalis qui centum ab hinc annis vi-
xerit, vsque eo stultus non esset, vt eam putaret, ac referret tam-
quam auctoritate dignam, in qua haberetur recens titulus *Emi-
nentiæ*. Sed parum refert, an hoc certo nomine primis tempori-
bus vsi fuerint in Concilio Nicæno Patres, cum in comperto
f 2 sit,

^b Lib. 3.
cap. 6.

^c Videantur
eius Opera
Græco-Lat-
ina, impre-
sa Parisiis
an. 1627.
in Orat. 1.
contra Aria-
nos, pag. 288.
& seqq. & in
Epistola de
Decretis Ni-
cænis contra
Arianos,
pag. 251. &
257. in lib.
de Synodis
Arimin. &
Seleucienf.
pag. 88. &
889. & in
Epistola ad
Arianos,
pag. 932. &
seqq.
^d Lib. 8.
c. 23. Vide
Baronium
ann. Chri-
sti 325.

fit, obseruatam in eo fuisse vniuersalem illam amplitudinem atque auctoritatem eo nomine significatam.

Tertiò, tam adulterina est deriuatio nominis *Oecumenici* per 8
Suauem deducta ab Imperij amplitudine, vnde Concilium co-
actum est, vt facto ipso reuincatur. Nam à regionibus Occi-
dentis Romano Imperio subiectis eò non ampliùs conuenisse
constat quàm * tres Episcopos, & præterea paucos quosdam
Presbyteros, vt habetur in quinta Synodo generali, & liquet ex
ipsis Nicænæ subscriptionibus. Adeò vt Perronius Cardinalis,
vt explicet quâ tandem ratione Concilium illud fuerit reuera
Oecumenicum, ex coniectura dicat, Legatum aliquem com-
muni Episcoporum Occidentis nomine eò venisse; verumtam-
men huiusmodi legationis nullum extat in tota antiquitate ve-
stigium; adeoque verior firmiorque defensio est, Concilium
Nicænum per legitimam potestatem indictum apertumque
omnibus, atque vt Oecumenicum postea confirmatum ac rece-
ptum, eaque ex causa non caruisse ob multorum absentiam ti-
tulo ac prærogatiua Concilij vniuersalis, sicuti euenit in reliquis
etiam Cætibz atque Conuentibus. Idem confirmat exem-
plum Ephesini, quod pro legitimo, satisque pleno sese censuit,
cùm ad Nestorij damnationem processerit priusquam Occi-
dentis Episcopi Ephesum peruenissent.

E diuerso nec similiter verum est, è solis Romani Imperij 9
prouinciis conuenisse Episcopos Nicæam ad Concilium; inter-
fuit etiam Ioannes in Perside Episcopus, cuius nomen subscri-
ptum legitur ad eiusdem Concilij calcem; cuius etiam meminit
Eusebius ibi tunc præfens: quin Gelasius Cyzicænus, qui eius
Acta descripsit, inchoat: *Que in sancta & magna & vniuersali
Synodo, ex omnibus, vt ita dicam, Romani Orbis prouinciis, & ex
Perside.* Et tamquam Persidis Episcopum connumerat in Ta-
bulis prædictum Ioannem. Satis autem liquet, Persidem nullâ
ratione Romano Imperio paruisse Constantini tempore; qui
verò certiozem notitiam quæreret, legat in Eusebio mutua offi-
cia inter Constantinum ac Saporem Persarum Regem.

Neque solus hic Episcopus adfuit ex Persarum Regno; inter- 10
fuere

* Quem E-
piscoporum
Cæterum re-
quirit Con-
ciliij genera-
lis essentia,
benè dispu-
tat Suarius
de Fide,
disp. 11.
sect. 2.

fuerit pariter quinque Armenia maioris Episcopi, quæ usque ab ætate Philippi Cæsaris fuit ab Romano Imperio seiuncta, & Persis tradita, ex quo ipsius incolæ Persarum vocati sunt, ut ex Euagrio constat, donec Iustini tempestate, nimirum longè post Concilium Nicænum, ob dominationis Persicæ sæuitiam ad Romanorum confugere patrociniū, eorumque se imperio subdidere. Hi sanè quinque Armenia maioris Episcopi in Concilio Nicæni syllabo continentur. Quapropter neque dici potest, Episcopos ut Nicæam conuenirent, solo Constantini imperio adductos, sed alterius imperantis iussu, qui sacram iurisdictionem exercebat ultra profanos Cæsaris fines; cum allici non potuerint suimet ipsorum gratiā, ut amplas suas Dioceses, adhuc adulescentes in Christiana pietate, desererent, quò incommoda sumptusque ad tam longa atque ardua itinera deuorarent; neque in Conciliis appellationem *Oecumenici* aliud non sonare, nisi collectionem ab uniuerso Imperio Romano. Profectò mirandum non est, conari hæreticos hæc tam validas tamque firmatas rationes variis molitionibus eludere: ubi enim intellectus in vna sententia se pertinaciter circumuallat, alterius munitiones prospicit, non acie machinatoris ut examinet, sed libratoris ut feriat. Mirum sanè est, hunc hominem ea tam confidenter affirmare, quibus tam apertè repugnat vetus Historia prorsus ab illo prætermissa; sed perinde ac si essent euentus adeò certi, sicuti est, Iulium Cæsarem fuisse Dictatorem.

C A P V T XIII.

Virum vera sit Suavis doctrina de nomine Oecumenici attributo Conciliis post diuisionem Imperij celebratis.

Affirmat eadem confidentiā Suavis, post occupatum à Sarracenis Imperium Orientis, Occidentis verò in varios dominatus diuisum, *Concilij Oecumenici* nomen apud Græcam Eccl. siam perstitisse in iis Conciliis, quibus omnes quinque Patriarchæ interessent; apud Occidentales verò illis datum, quæ fuissent coacta ex ea parte fidelium, qui in rebus Ecclesiasticis Pontifici Romano parerent.

Contexitur hæc narratio formulis, quæ falsis, quæ alienis, eodemque spectat, quod supra monuimus, videlicet ad eneruandam Oecumenicorum Conciliorum auctoritatem, indicando hanc esse vocem ambiguam, variæque significationis, ideoque obtinere non posse certam quamdam naturam, ex qua dimanent certæ statæque proprietates, hoc est, indubitabilis veritas, ac potestas vniuersalis, quas Catholici in iis Conciliis agnoscunt, quibus tale nomen apponunt.

At ille quidem haud propriè loquitur; quoniam titulus *Oecumenici* non denotat interuentum neque quinque Patriarcharum, neque Ecclesiarum Pontifici parentium, sed Concilium totius Christianæ Reipublicæ; quæ vel vniuersa conuenerit, vel vniuersa legitimè vocata fuerit, vel cuius totius nomine fuerit Concilium celebratum, ac tota deinde ratum habuerit. At verò cum vniuersus Christianus orbis quinque Patriarcharum curæ commissus sit, verè conficitur, sed non vi significationis, Concilium illud esse Oecumenicum, ad quod Ecclesiæ confluant quinque Patriarchis subiectæ: quo pacto, exempli causâ, hic titulus, *Succesor S. Petri*, significat Episcopum, non verò Dominum Ciuitatis, cuius Episcopus S. Petrus decessit, hoc est Romæ; sed quia reipsâ qui Romæ sedet Episcopus, Romæ etiam dominatur; reipsâ & certâ consecutione, non verò quia vocabulum ex intelligentia communi hoc significet, qui Romæ dominatur, est itidem S. Petri Succesor. Imò ostendant mihi si possunt Suauis patroni, interfuisse Constantinopolitano Concilio fideles quinque Patriarchis obtemperantes: soli Græci adfuere, iudemque soli vocati, & tamen extra controuersiam est, *Oecumenici* appellationem optimo iure ei conuenire. Quid ita? quia vt tale à S. Damaso vniuersalis Ecclesiæ capite fuit approbatum. Verum sanè est, sicuti cetera legitima Acta, ita & hæc non posse acceptari, seu, vt sic loquar, rata fieri ab eo, cuius nomine gesta non sunt: ac propterea quamuis Concilium Arausicanum, aliaque fuerint à Pontifice comprobata, & à Catholicis recepta; tamen cum pauci illi Episcopi non egerint vniuersæ Ecclesiæ nomine, vt egerunt Patres Græci in primo Constantinopolitano; hinc est, quod neque Pontifices

ea comprobarunt tamquam totius Ecclesiæ Acta, neque vniuersa Ecclesia tamquam talia rata habuit.

2 Peccat deinde Suauis vitio non locutionis haud propriæ, sed falsæ, dum asserit secundo loco, titulum *Oecumenici* in Ecclesia Occidentali datum esse Conciliis collectis ex iis solum Regionibus, quæ Romano Pontifici obediunt. Datum fuit ab Occidentalibus vltimo Constantinopolitano, quò tota Ecclesia ad Photium damnandum se contulit: datum Concilio primo Lugdunensi sub Innocentio IV. ad quod Pontifex Præfules ac Principes totius Christiani orbis inuitauit, & quò simul cum Græciæ Imperatore conuenere Patriarchæ Constantinopolitanus & Antiochenus: datum secundo Lugdunensi sub Gregorio X. in quo refert Historia consimilem inuitationem habitam, & adfuisse Legatos Græciæ Imperatoris: secundo Lateranensi sub Innocentio II. ad quod par etiam fuisse inuitamentum, & mille Episcoporum concursum, narrat Historia: tertio Lateranensi sub Alexandro, quò similiter omnes conuocati, vt tradit Robertus in Appendice ad Sigibertum. Ob eundem concursum omnium ferè Græcorum, siue per seipsos, siue per Procuratores, ait Surius, nemini sanæ mentis dubium esse, quin quartum Lateranense sub Innocentio III. Oecumenicum fuerit. Nec aliter ad Viennense in Gallia sub Clemente V. omnes etiam conuocati sunt, eique interfuere Patriarchæ, Alexandrinus & Antiochenus. Ac denique idem valet in Constantiensi, Florentino, atque in postremo Lateranensi sub Iulio & Leone.

3 De aliis Conciliis, de quibus nec inuitatio, nec præsentia, nec acceptatio vniuersalis Catholicorum probatur, titulus ac æstimatione Oecumenici incerta etiam esse possit. Dixi, nec inuitatio, nec præsentia, nec acceptatio, quoniam, vt ostendi capite præcedenti, vniuersalis præsentia non extitit in Nicæno, nec in primo Ephesino, cum damnatus est Nestorius; sed satis fuit, legitimam inuitationem antecessisse, & acceptationem vniuersalem fuisse consecutam; atque, vt supra considerauimus, neque præsentia, neque inuitatio vniuersales fuere in primo Concilio Constantinopolitano; & tamen satis fuit, vniuersalis Ecclesiæ nomine fuisse celebratum,

bratum, & postea pro vniuersali acceptum ab vniuersa Ecclesia.

Scio illud etiam verum esse, quaedam Concilia, quibus Pontifex interfuit ab vniuerso Christiano Orbe non conuocatis, eiusdem auctoritate confirmata, ab omnibus recepta fuisse in Fidei dogmatis, tamquam certa ac pariter indubitata, atque ipsa Oecumenica. Hinc palam fit id quod Suauis nollet, aliorumque vocum vmbri obuoluere nititur, Pontificis videlicet auctoritatem extra falsi aleam esse in quaestionibus Fidei terminandis: at veritas instar Solis est, ex quo semper sublustre quidam per obductas illi nubes erumpit.

Hunc equidem Apparatum praemittendum censui, quod lector firmiori vestigio per narrationum seriem incedat. Placuit Opus in capita partiri, quippe historiae & apologiae permixtum, multaque contextum doctrinis, quamuis non ex professo, neque consuetam illam Scholasticorum seueritate agitat. Itaque cum varia lectoribus inesse possint cum ingenia tum studia, operepretium putavi, in cuiusque, ut sic loquar, semitae aditu proponere, an plana ea sit, an praerupta, & quorsum ducat; ut liberum cuique sit, ubi ita maluerit, amoeniorem historiam apologeticis digressionibus haud interrompere, atque in amoenitate iucundius immorari, quaestionum asperiorum vepribus euitatis. Neque vero meras quoque narrationes in capita diuidere illustrium Auctorum exemplo caret, ut Suetonij ac Flori inter veteres (siue partitio ab ipsis scriptoribus facta sit, siue ab iis qui postea ut opportunam illorum operibus agnouere) & Philippi Cominai, Ioannis Villani, aliorumque inter novos. Sed utcumque res sit, non quod Homerus sua Poemata libris non distinxerit, improbatum idcirco mos postea inductus ea distinguendi, praefigendi que sua singulis libris argumenta. Quare non esset reprehensione, sed potius commendatione dignus inuentor claritatis, apud veteres inusitata; quemadmodum apud eosdem in more non fuit, rerum indices libris apponere, quibus recentes tam facile reddidere literarium iter, quam magneticam pyxidem maritimum.

HISTO.